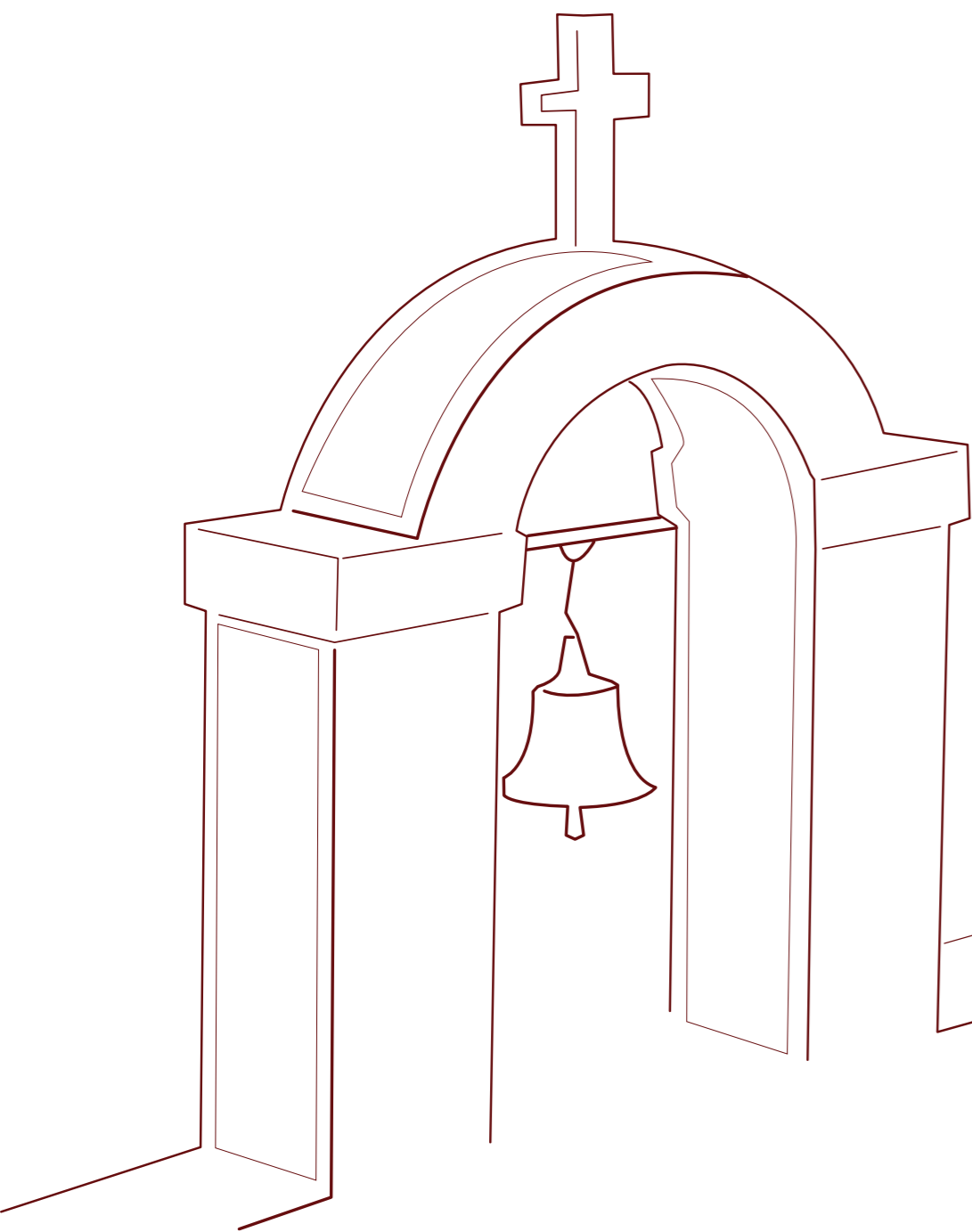

**ΑΓΙΟΣ ΣΠΥΡΙΔΩΝΑΣ,
ΕΚΚΛΗΣΙΕΣ ΚΑΙ ΜΟΝΕΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ**

ΜΕ ΤΗΝ ΕΥΓΕΝΙΚΗ ΧΟΡΗΓΙΑ ΤΩΝ

ΥΠΟ ΤΗΝ ΑΙΓΙΔΑ ΤΗΣ Μ.Κ.Ο. «ΑΛΛΗΛΕΓΓΥΗ» ΤΗΣ ΕΚΚΛΗΣΙΑΣ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΟΣ

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Διαίτερη αγαθή και ευλογημένη συγκυρία θεωρεί η τοπική μας Εκκλησία την κατ'αυτάς τας αγίας ημέρας κυκλοφορία, στην σειρά «Μοναστήρια και Προσκυνήματα της Ελλάδας» υπό του εκδοτικού ομίλου «Ήγήσασος Εκδοτική Α.Ε.» και της εγκριτού Εφημερίδος το «Έθνος», σε συνεργασία με την Μη Κυβερνητική Οργάνωση «Αλληλεγγύη» της Εκκλησίας της Ελλάδος, του ανά χείρας λίαν καλαισθητού τόμου αναφερομένου στην μακραίωνη ιστορία και προσφορά της παλαιφάτου και περιπύστου Ιεράς Μονής Προδρόμου Σερρών, η οποία αποτελεί κομβικό σημείο αναφοράς του πληρώματος της τοπικής μας Εκκλησίας, αλλά και γενικότερα της ιστορίας και φυσιογνωμίας του τόπου μας.

Η Ιερά Μονή Τιμίου Προδρόμου Σερρών, είναι μία από τις σημαντικότερες Μονές του βορείου ελλαδικού χώρου, η οποία βρίσκεται κτισμένη στο Μενόικειο όρος. Πρώτος κτίτορας της Μονής, που είναι κτίσμα του 1270, είναι ο μοναχός και μετέπειτα Επίσκοπος Εζεβών Ιωαννίκιος, ενώ δεύτερος κτίτοράς της είναι ο ανεπίθς αυτού Επίσκοπος Ζιχνών Ιωακείμ. Το καθολικό είναι μια μονόκλιτη βασιλική με τρούλλο και δύο νάρθηκες. Στον εσωνάρθηκα υπάρχουν οι τάφοι των κτιτόρων Επισκόπου Εζεβών Ιωαννίκιου και του Επισκόπου Ζιχνών Ιωακείμ, καθώς και του πρώτου μετά την άλωση της Κωνσταντινούπολης Οικουμενικού Πατριάρχου Γενναδίου του Σχολαρίου, ο οποίος επέλεξε την Μονή για να εφηουχάσει.

Η Ιερά Μονή στο πέρασμα των αιώνων ως τόπος ασκήσεως, νήψεως, προσευχής και εργαστήριο αγιότητας έγινε πραγματικά ο ηλιαυγής πνευματικός φάρος των Σερραίων, που εσκορπίσε το ζωογόνο φως του Χριστού και μάλιστα σε χρόνους απαρακλήτους και πέτρινους για την εθνική και πνευματική μας υπόσταση. Αξίζει να σημειωθεί ότι στον χώρο της Ιεράς Μονής λειτούργησε Ελληνικό Σχολείο, στο οποίο σφυρηλατήθηκε η εθνική και πνευματική συνείδηση των υπόδουλων Ελλήνων στην περιοχή των Σερρών κατά τα δύσκολα χρόνια της τουρκικής σκλαβιάς και του Μακεδονικού αγώνα. Δυστυχώς όμως οι ανά τους αιώνες λεηλασίες που υπέστη το «μαραρίτι μοναστήρι» των Σερρών, με χειρότερες αυτές του περασμένου αιώνος, είχαν ως αποτέλεσμα να καταστραφούν και κυρίως να κλαπούν πολύτιμα εκκλησιαστικά κειμήλια, τα οποία μέχρι σήμερα δυστυχώς παρακρατούνται σε ξένες βιβλιοθήκες, μουσεία και συλλογές.

Πιστεύοντας ότι πρωτοβουλίες όπως η παρούσα που έχει ως σκοπό την παρουσίαση του πνευματικού και πολιτιστικού πλούτου των μοναστηριών και Εκκλησιών μας ανά την Ελλάδα, δύναται να λειτουργήσουν αφυπνιστικά και λυτρωτικά στους δύσκολους καιρούς μας και δια τούτο συχαίρουμε από καρδιάς τον υπεύθυνο της παρουσίασης λαμπράς εκδόσεως, καθώς και όλους εκείνους τους εκλεκτούς συνεργάτες του που κόπιασαν για την ολοκλήρωση του σπουδαίου αυτού έργου, και ευχόμεθα σε αυτούς και τους εκλεκτούς αναγνώστες πλούσια την χάρη του Αναστάσιου Κυρίου μας.

**Μετ' ευχών εγκαρδίων
+ ο Μητροπολίτης
Σερρών και Νιγρίτης Θεολόγος**

ΔΙΕΥΘΥΝΤΗΣ: ΓΙΑΝΝΗΣ ΝΤΡΕΝΟΓΙΑΝΝΗΣ (dren@pegasus.gr)
ΑΡΧΙΣΥΝΤΑΞΙΑ: ΒΑΛΥ ΒΑΪΜΑΚΗ (vaimaki@pegasus.gr)
ΣΥΜΒΟΥΛΟΣ ΕΚΔΟΣΗΣ: ΑΝΤΩΝΙΟΣ ΔΙΚΑΙΟΣ
 Δρ. Θεολόγος - Περιβαλλοντολόγος
ΣΥΓΓΡΑΦΗ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: ΓΙΩΡΓΟΣ ΞΕΠΑΠΑΔΑΚΟΣ
ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΕΣ: ΜΑΡΩ ΚΟΥΡΗ, ΠΕΡΙΚΛΗΣ ΜΕΡΑΚΟΣ (ΤΟΠΟΣ)
ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ ΚΕΙΜΕΝΩΝ: ΑΧΙΛΛΕΑΣ ΣΚΥΡΙΑΝΟΣ
ΓΡΑΜΜΑΤΕΙΑ: ΗΛΙΑΝΝΑ ΠΛΑΤΗ (Τ. 210 6061900)
ΥΠΕΥΘΥΝΟΣ ΔΙΟΡΘΩΣΗΣ: ΜΑΝΩΛΗΣ ΛΑΜΠΡΑΚΗΣ
ΚΑΛΛΙΤΕΧΝΙΚΗ ΕΠΙΜΕΛΕΙΑ: ΝΙΚΟΣ ΚΟΛΛΙΑΣ • ΕΦΗ ΖΗΣΗ
ΕΠΕΞΕΡΓΑΣΙΑ ΦΩΤΟΓΡΑΦΙΩΝ: ΣΘΕΝΕΛΛΑΣ ΠΑΠΑΡΓΥΡΗΣ
ΔΙΑΧΩΡΙΣΜΟΙ / ΗΛΕΚΤΡΟΝΙΚΟ ΜΟΝΤΑΖ:
 ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.
ΕΚΤΥΠΩΣΗ: IRIS ΕΚΤΥΠΩΣΕΙΣ Α.Ε.Β.Ε.
ΙΔΙΟΚΤΗΣΙΑ: ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ ΑΝΩΝΥΜΗ ΕΤΑΙΡΕΙΑ
ΓΡΑΦΕΙΑ: ΜΙΠΕΝΑΚΗ 5, ΜΕΤΑΜΟΡΦΩΣΗ ΧΑΛΑΝΔΡΙΟΥ, Τ.Κ. 15238
ΤΗΛΕΦΩΝΙΚΟ ΚΕΝΤΡΟ ΠΗΓΑΣΟΣ: 210 6061000

© COPYRIGHT:
ΜΟΝΑΣΤΗΡΙΑ ΚΑΙ ΠΡΟΣΚΥΝΗΜΑΤΑ ΤΗΣ ΕΛΛΑΔΑΣ
ΠΗΓΑΣΟΣ ΕΚΔΟΤΙΚΗ Α.Ε.

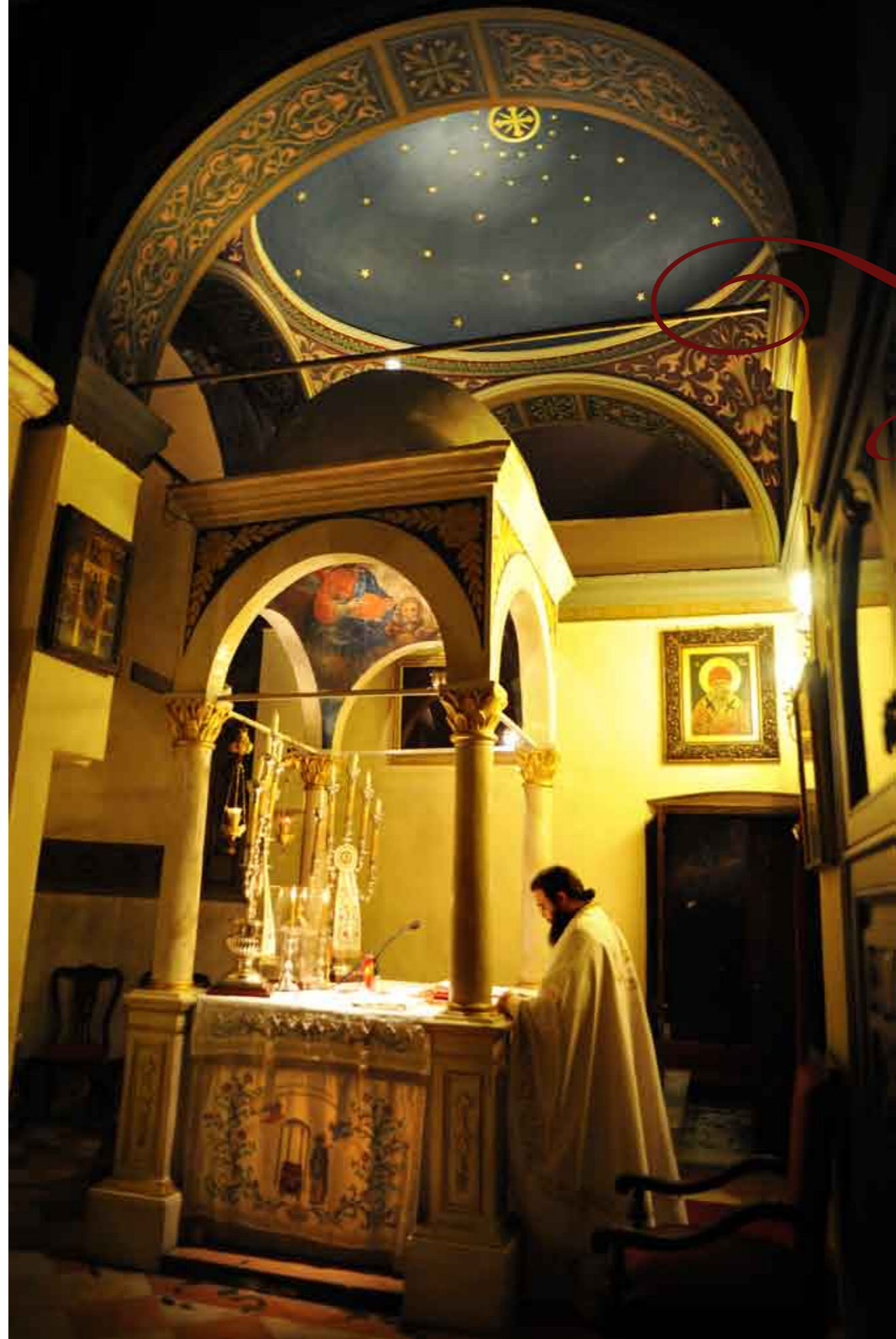
Επισημαίνεται ότι κατά τον Ν. 2387/20 (όπως έχει τροποποιηθεί με τον Ν. 2121/93 και ισχύει σήμερα και τις διατάξεις της Διεθνούς Σύμβασης Βέρνης - Παρισιού που κυρώθηκε με τον Ν. 100/1975) επιτρέπεται η αναδημοσίευση, η αναπαραγωγή-ολική, μερική ή περιληπτική - η κατά παράφραση ή διασκευή απόδοση του περιεχομένου του περιοδικού με οποιονδήποτε τρόπο μόνο με την προηγούμενη γραπτή άδεια του εκδότη. Επίσης απαγορεύεται η αναπαραγωγή της στοιχειοθεσίας, της σελδοποίησης του εξωφύλλου και γενικότερα της όλης αισθητικής εμφάνισης του περιοδικού με φωτοτυπικές, ηλεκτρονικές ή οποιεσδήποτε άλλες μεθόδους σύμφωνα με το άρθρο 51 του Ν. 2121/93. *Η άποψη των συντακτών δεν είναι απαραίτητα άποψη της Διεύθυνσης και της ιδιοκτησίας του εντύπου.

Απαγορεύεται η καθ' οιονδήποτε τρόπο αναπαραγωγή, μεταπώληση, διανομή και εν γένει εκμετάλλευση του εντύπου, άνευ της άδειάς της εκδότριας εταιρείας.

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

ΜΟΝΗ ΤΙΜΟΥ ΠΡΟΔΡΟΜΟΥ	12
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΨΑΡΥΣΗ	16
ΤΟ ΚΤΙΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ	42
ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ	62
ΤΑ ΗΕΡΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ	ΕΥΧΑΡΙΣΤΙΕΣ 80
Ο ΜΟΝΑΣΤΙΚΟΣ ΒΙΟΣ	Ευχαριστούμε θερμά τον αρχιμανδρίτη Ιουστίνο Κωνσταντά προϊστάμενο του ιερού προσκυνημάτων του Αγίου Σπυριδώνα, τον αρχιμ. Ευθύμιο Δούη καθηγούμενο της Ι.Μ. Θεοτόκου Παλαιοκαστρίτισσας, την γερόντισσα Αγαθοκτίστη Μπαλάση ηγουμένη της Ι.Μ. Αγίου Δημητρίου στους Αγίους Δούλους, τον αρχιμανδρίτη Σεβαστιανό Λάτσα ηγούμενο της Ι.Μ. Παναγίας Βλαχερνών, τον Σκριπερό και τον ιεροδιάκονο Δανιήλ Γκαμουλάκο.
ΜΟΝΗ ΠΑΝΑΓΙΑΣ ΕΙΚΟΣΙΦΘΙΝΙΣΣΑΣ	102
ΙΣΤΟΡΙΑ ΚΑΙ ΨΑΡΥΣΗ	104
ΤΟ ΚΤΙΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ	120
ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ	126
ΤΑ ΗΕΡΑ ΚΕΙΜΗΛΙΑ	144
Η ΜΟΝΗ ΣΗΜΕΡΑ	150
Ο ΤΟΠΟΣ	156

Χωρίς την υποστήριξή τους, η ολοκλήρωση του παρόντος λευκώματος θα ήταν δυσχερέστατη.

Μη Κυβερνητική Οργάνωση «Αλληλεγγύη» της Εκκλησίας της Ελλάδος, στην προσπάθειά της να διαφυλάξει, να προασπίσει και κυρίως να αναδείξει έργα, τα οποία συνιστούν έκφραση πολιτιστικής δημιουργίας, αγάλιασε με ιδιαίτερη θέρμη και ενδιαφέρον την εκδοτική αυτή προσπάθεια της εφημερίδας «Εθνος». Η παρούσα αυτή έκδοση συνιστά ένα εμπειρικό ταξίδι, που σκοπό έχει να προαγάγει τον πολιτισμό της

χώρας μας. Πρόκειται για μια σειρά εκδόσεων, οι οποίες περιέχουν σημαντικές πληροφορίες για τους Ναούς, τα Μοναστήρια και τα Παρεκκλήσια του τόπου μας, ένα οδοιπορικό πίστης και πολιτισμού, ένα ταξίδι στην ιστορία με ενδιάμεσους σταθμούς τις δημιουργίες ανθρώπων ευσεβών του παρελθόντος. Χριστιανών καλλιτεχνών, οι οποίοι μετουσίωσαν την πίστη τους σε έργα των χειρών τους και σηματοδότησαν το τοπίο με τη μεταφυσική έννοια της πίστης τους. Η προβολή και η ανάδειξη όλων εκείνων των πολιτιστικών μνημείων, συμπεριλαμβανομένων και των εκκλησιαστικών, που στο πέρασμα των αιώνων κόσμησαν και κοσμούν την πατρίδα μας και ταυτίστηκαν με σημαντικές στιγμές της ιστορίας της, είναι καθήκον όλων μας.

Όλα τα σωζόμενα εκκλησιαστικά μνημεία αποτελούν έναν ανεκτίμητο θησαυρό και αποτελεί χρέος του καθενός μας να μαθητεύσουμε στην ιστορία, στην καλλιτεχνική αξία και στο πνεύμα, τα οποία εκφράζουν.

Ελπίδα μας είναι να βοηθήσουμε τον σύγχρονο περιηγητή να ανακαλύψει τους κρυμμένους θησαυρούς της Ελλάδας μέσα από τα ορθόδοξα χριστιανικά μνημεία, τα οποία βρίσκονται διάσπαρτα στην ελληνική ύπαιθρο και ίσως να τον ωθήσουμε σε μια κατεύθυνση ήπιου και ποιοτικού εσωτερικού τουρισμού. Σκοπός της εκδοτικής αυτής σειράς, η οποία συντελέστηκε υπό την αιγίδα της Μη Κυβερνητική Οργάνωση «Αλληλεγγύη» της Εκκλησίας της Ελλάδος, είναι να βοηθήσουμε τον σημερινό επισκέπτη, τον ταξιδιώτη, τον προσκυνητή, να επισκεφθεί τα μνημεία αυτά, βιώνοντας την ιστορία και τον πολιτισμό κάθε τόπου. Ελπίζουμε ότι η έκδοση αυτή θα γίνει σύντροφος χρήσιμος και απαραίτητος σύμβουλος των σύγχρονων οδοιπόρων και προσκυνητών.

Κωστής Δήμιτσας
 Διευθύνων Σύμβουλος
 Μη Κυβερνητικής Οργάνωσης «Αλληλεγγύη»
 της Εκκλησίας της Ελλάδος

Άγιος Σπυρίδωνας δεν γνώρισε ποτέ στην επίγεια ζωή του την θάλασσα του Ιονίου. Έζησε στην Κύπρο και ταξίδεψε δυο φορές όλες κι όλες, ως τη Νίκαια της Βιθυνίας και την Αντιόχεια.

Η ανάδειξή του σε προσιάτη και πολιούχο της Κέρκυρας, δεν είναι καθόλου αυτονόητη. Σπάνια ένας πάροικος καταφέρνει να γίνει τόσο αγαπητός ώστε να θεωρείται σύμβολο και ιερό παλλάδιο του τόπου που τον φιλοξενεί.

Στη σύγχρονη εποχή που κυριαρχεί ο ευδαιμονισμός και το ατομικό συμφέρον, η αμείωτη λαϊκή ευσέβεια προς το σεπτό σκήνωμά του, μας υπενθυμίζει πως υπάρχουν κι άλλα πρότυπα στη ζωή.

Ο Άγιος Σπυρίδων αφιερώθηκε ολόψυχα στον Θεό για να υπηρετήσει τον άνθρωπο. Ως επίσκοπος Τριμυθούντος παρηγορούσε, ευεργετούσε και θεράπευε τους συγκαταρτινούς του χωρίς την προσδοκία τιμών κι ανταποδόσεων.

Μετά από αιώνες, και χιλιάδες ναυτικά μίλια μακριά από την περιοχή που έδρασε, στην ασημένια λάρνακα που εναποτίθεται το άφθαρτο λείψανό του, καταθέτουν αδιάκοπα τις αγωνίες τους, άνθρωποι απ' όλα τα μέρη της χριστιανικής οικουμένης.

Είχαμε την τύχη να ακολουθήσουμε τη λιτάνευση του Αγίου στα καντούνια της πόλης, διαπιστώνοντας τον σεβασμό και τη συγκίνηση που προκαλεί σε Κερκυραίους και μη, η διηλεκτής παρουσία και μεσιτεία του.

Ήταν μέρες Λαμπρής κι επισκεφθήκαμε αρκετά προσκυνήματα, όπως τα μοναστήρια της Παλαιοκαστρίτσας, του Υψηλού Παντοκράτορα και τις λιγότερο γνωστές μονές στην βόρεια πλευρά του νησιού. Εκεί μας περίμενε μια δεύτερη έκπληξη. Στις εορτάζουσες εκκλησίες της Κέρκυρας, η συμβατική απόσταση ανάμεσα σε ντόπιους και ξενομερίτες καταργήθηκε.

Γιώργος Ξεπαπαδάκος

Ο ΒΙΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ

Ο Άγιος Σπυρίδωνας γεννήθηκε το έτος 270 στην Κύπρο. Κέρδιζε τη ζωή του ασκώντας το επάγγελμα του κτηνοτρόφου, ήταν έγγαμος και είχε μια κόρη.

Στην επαρχία της Τριμυθούντος¹ και συγκεκριμένα στον οικισμό Ασκία (Ασκια) όπου και ζούσε, ξεχώριζε για το ήθος, την ευσέβεια και την φιλανθρωπία του. Όταν χήρεψε, αφιερώθηκε ολοκληρωτικά στον Θεό και χωρίς να το επιδιώξει απέκτησε τη φήμη οσίου ανδρός. Έτσι, όταν έμεινε κενή η θέση του επισκόπου της περιοχής, το τοπικό εκκλησίασμα τον εξέλεξε παμψηφεί ως νέο του ποιμενάρχη.

Αναλαμβάνοντας την επισκοπική έδρα της Τριμυθούντος, ο Άγιος Σπυρίδωνας δεν άλλαξε ζωή. Πορευόταν πεζός, φορούσε ταπεινά ρούχα (σαν τον πλεγμένο από φοινικόφυλλα σκούφο με τον οποίο παριστάνεται στις αγιογραφίες) και συνέχισε να φροντίζει ο ίδιος τα ζώα του.

¹ Η Τριμυθός, επισκοπική έδρα του Αγίου Σπυρίδωνα βρίσκεται στο ΝΑ τμήμα της Κύπρου, στη σημερινή θέση Τρεμετουσιά, κοντά στην πόλη της Λάρνακας. Το 1091 μετά από εξέγερση των κατοίκων της, καταστράφηκε ολσχερώς από τους σταυροφόρους του Ριχάρδου του Λεοντόκαρδου.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

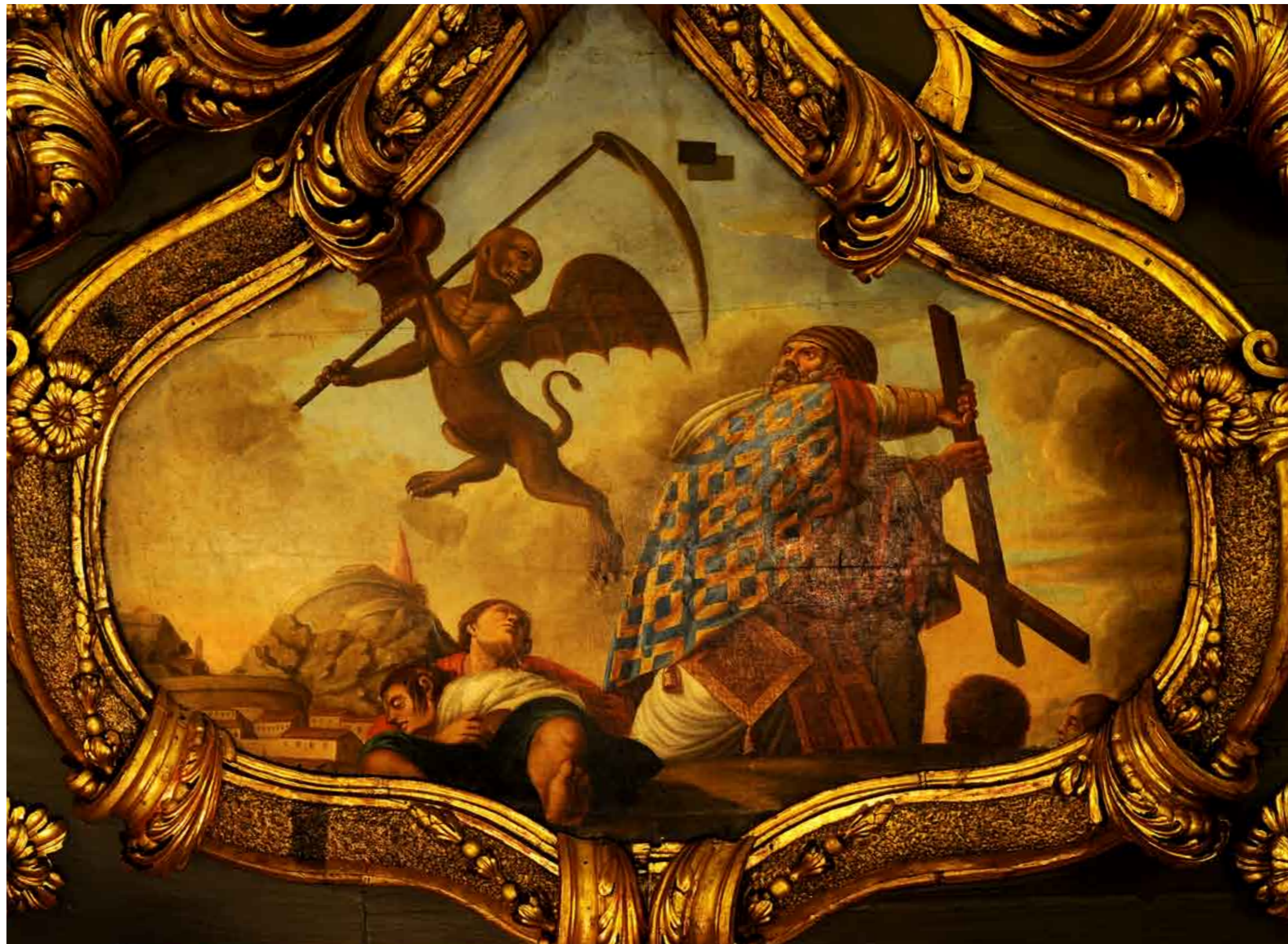
Μένοντας μακριά από τις εγκόσμιες σειρήνες του εκκλησιαστικού αξιώματός του, διάγοντας αυστηρότατο ασκητικό βίο και τρέφοντας απέραντη αγάπη για τον συνάνθρωπο, ο νέος επίσκοπος ενέπνευσε αμέσως τους συντοπίτες του.

Απίστευτες συμπτώσεις, αναπάντεχες διασώσεις και ανέλπιστες θεραπείες αποδόθηκαν στην παρρησία που είχε ο ίδιος ενώπιον του Θεού και στη δύναμη της προσευχής του. Οι προφορικές αυτές παραδόσεις, που περιλήφθηκαν από αιώνες στο συναξάρι του,² ξεκινούν από περιστατικά της προσωπικής ζωής του Αγίου, γενικεύονται σε ζητήματα που απασχόλησαν ολόκληρη τη Μεγαλόνησο κατά την ίδια περίοδο, ενώ μετά την κοίμησή του Αγίου, διογκούμενοι, απλώθηκαν σε ολόκληρο το Βυζάντιο κι από εκεί στις εσχατιές του χριστιανικού κόσμου.

Αλλά ας επιστρέψουμε στην εποχή που ο Άγιος Σπυρίδωνας ζούσε στην επαρχία της Τριμυθούντος ως ποιμένας και στη συνέχεια ως ποιμενάρχης. Ένα βράδυ μπήκαν ληστές στη στάνη του με σκοπό να κλέψουν τα πρόβατα. Το επόμενο πρωί ο Άγιος τους βρήκε «ξηρούς», δηλαδή ακινητοποιημένους κατά τρόπο παράδοξο.

2 Μ. Λαγγή: Μέγας Συναξαριστής της Ορθοδόξου Εκκλησίας, Αθήνα 1995

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Δεν γνωρίζουμε αν διασκέδασε με το πάθημά τους, ωστόσο με την προσευχή του, έλυσε τα αόρατα δεσμά που τους καθήλωναν, τους νουθέτησε και τους χάρισε δυο κριάρια «δια τον κόπον της αργυρνίας» όπως χαρακτηριστικά τους είπε.

Κάποτε ένας γείτονας του Αγίου που είχε πάθει ζημιά στις καλλιέργειές του, ζήτησε από έναν πλούσιο μερικά σακιά σιτάρι υποσχόμενος να του τα επιστρέψει με τόκο. Εκείνος αρνήθηκε κι ο φτωχός αγρότης απαρνήγητος εξομολογήθηκε την δυστυχία του στον ιεράρχη. Την επόμενη μέρα ο Άγιος έδωσε στον γνωστό του ένα ραβδί από καθαρό χρυσάφι για να το αφήσει ενέχυρο στον άκαρδο δανειστή. Ο αγρότης πήρε το σιτάρι που χρειαζόταν και στην επόμενη σοδειά ξόφλησε με το παραπάνω το χρέος του, παίρνοντας πίσω το πολύτιμο αντικείμενο. Όταν μάλιστα το επέστρεψε στον Άγιο, εκείνος το ακούμπησε στο έδαφος και τότε το ραβδί μεταμορφώθηκε σε φίδι και χάθηκε στον αγρό.

Όπως επανέλαβε το θαύμα του Μωυσή ενώπιον του Φαραώ έτσι και σε μια περίπτωση που έπληττε την Κύπρο μεγάλη ξηρασία, ο Άγιος μιμήθηκε τον προφήτη Ηλία. Ύψωσε το βλέμμα προς τον άδειο ουρανό και «τα νέφη συνήχθησαν» φέρνοντας ευεργετικές βροχές.

Μια άλλη φορά η Μεγαλόνησος ταλαιπωρείτο από λιμό και κάποιοι επιτήδειοι «ταμιουλκούντες τον σίτον», είχαν κλειδώσει στις αποθήκες τους μεγάλες ποσότητες σιταριού για να τις πουλήσουν ακριβότερα. Οι δεήσεις του Αγίου γκρέμισαν τις σιταποθήκες και το σιτάρι μοιράστηκε δίκαια στον δοκιμαζόμενο πληθυσμό.

Μια πιο αποστασιοποιημένη ανάγνωση της παραπάνω διήγησης θα μπορούσε να μεταφράσει το θαυμαστό αυτό γεγονός σε επεισόδιο λαϊκής εξέγερσης. Εδώ σημασία έχει ότι το ιστορικό πρόσωπο του αγιασμένου επισκόπου Τριμυθούντος, ταυτίστηκε στη συνείδηση των πιστών με τον Καλό Ποιμένα που μεριμνά για τους δεινοπαθούντες, αντιμάχεται την κοινωνική αδικία και θαυματουργεί προς δόξαν Θεού. Όπως τότε που πήγαινε σε μια γειτονική πόλη να καταθέσει υπέρ ενός αθώου που είχε καταδικαστεί σε θάνατο κι ένα φουσκωμένο ποτάμι έκοβε τον δρόμο του. Ο Άγιος προσευχήθηκε και ο χειμάρρος ελάττωσε την ορμή του, για να περάσει «αβρόχοις ποσι». Άλλοτε πάλι, όταν μια γυναίκα εναπόθεσε στα πόδια του το νεκρό βρέφος της, εκείνος το επανέφερε στη ζωή και καθώς η ίδια δεν άντεξε τη συγκίνηση και εξέπνευσε, ανέστησε κι εκείνη.

Θαύμα νεκραναστάσεως αποδίδεται στον Άγιο και την ώρα που κήδευε την θυγατέρα του. Λεγόταν Ειρήνη και πέθανε πρόωρα, πριν προλάβει να φανερώσει σε μια γυναίκα το σημείο που είχε κρύψει ένα δικό της πολύτιμο αντικείμενο. Ο Άγιος έσκυψε πάνω από τη σορό της μοναχοκόρης του κι εκείνη άφησε για λίγο την άκρα σιωπή του τάφου της για να του αποκαλύψει το μυστικό.

Το 325 ο Άγιος Σπυρίδωνας μετέβη στη Νίκαια για να λάβει μέρος στις εργασίες της Α΄ Οικουμενικής Συνόδου εκπροσωπώντας μαζί με τον Λήδρα Τριφύλλιο, την εκκλησία της Κύπρου. Η παράδοση θέλει τον επίσκοπο Τριμυθούντος να αντιμάχεται με σθένος τις δοξασίες του αιρεσιάρχη Άρειου. Ενώπιον του αυτοκράτορα Κωνσταντίνου δογματίσε υπέρ της Αγίας Τριάδας, μέσω ενός θαύματος που θυμίζει τη σύγχρονη πειραματική μέθοδο. Ενώ αγόρευε για το «ασυγχύτως αδιαίρετο» της Αγίας Τριάδας, σήκωσε στο χέρι ένα κεραμίδι το οποίο ευθύς διασπάστηκε στα στοιχεία που το συνέθεταν, δηλαδή σε πηλό, νερό και φωτιά. Το νερό έπεσε στην γη, η φλόγα υψώθηκε στον ουρανό και το χώμα παρέμεινε στην παλάμη του Αγίου, δείχνοντας στο σαστισμένο ακροατήριο ένα χειροπιαστό παράδειγμα για το τρισυπόστατο της μιας ομοούσιας Θεότητας.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Συνεχίζοντας την εξιστόρηση των θρύλων γύρω από το πρόσωπο του θεοφόρου πατρός ημών Σπυριδωνος φτάνουμε στον γιο και διάδοχο του Μεγάλο Κωνσταντίνου, τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο, ο οποίος είχε προσεταιριστεί τις αρειανικές δοξασίες. Όταν όμως αρρώστησε βαριά, επισκεπτόμενος την Αντιόχεια της Συρίας, ζήτησε να δει τον επίσκοπο Τριμυθούντος καθώς η ιαματική φήμη του Αγίου είχε φτάσει στα αυτιά του βασιλιά. Ο Άγιος απέπλευσε από την Κύπρο κι έσπευσε στο προσκέφαλο του Κωνσταντίνου. Τον θεράπευσε με ένα του άγγιγμα, αφού πρώτα τον έλεγξε για τις κακοδοξίες του. Στο νησί του επέστρεψε φορτωμένος με βασιλικά δώρα τα οποία και μοίρασε στον λαό. Κι άλλα σημεία (θαύματα) αποδόθηκαν στη χάρη του Αγίου όσο ζούσε, όπως το άκουσμα αγγελικών ύμνων την ώρα που ιερούργουσε σ' έναν άδειο από πιστούς ναό και το παράδοξο ξεχειλισμα ενός λυχναριού την στιγμή που τέλειωνε το λάδι του κατά τη διάρκεια του εσπερινού. Ο Άγιος Σπυρίδωνας εκδήμησε εις Κύριον τον Δεκέμβριο του 348 σε ηλικία 78 ετών. Λέγεται δε ότι είχε προβλέψει τον θάνατό του λέγοντας στην ομήγυρη τα ακόλουθα: «Μάθετε αγαπητοί μου ότι χωρίζεται πλέον η

ψυχή μου από το σώμα μου και για πολλούς η επέτειος αυτή της ημέρας θα είναι γιορτή».³ Ο Άγιος ετάφη στην επαρχία της Τριμυθούντος. Το σκήνωμά του μετά την εκταφή βρέθηκε άφθαρτο -γεγονός που θεωρήθηκε προτύπωση της ζωής του Μέλλοντος Αιώνας. Το λείψανό του αποτέλεσε από πολύ νωρίς τοπικό προσκύνημα, και παρέμεινε στην Κύπρο μέχρι τον 7ο αιώνα. Στη συνέχεια το μετέφεραν στην Κωνσταντινούπολη όπου και ετιμάτο μέχρι την Άλωση. Το 1456 κατέληξε στην Κέρκυρα και σήμερα αναπαύεται στον ομώνυμο ιερό ναό, στο κέντρο της παλαιάς πόλης.

«Της συνόδου της πρώτης ανεδείχθης υπέρμαχος και θαυματουργώ λόγω μόνο ποταμούς ανεχαίτισας, Σπυρίδων μακάριε σοφέ, όθεν νεκρά σοι τάφου προσφωνεί και όφιν εις χρυσούν μετέβαλες και εν τω μέλπειν τας αγίας σου ευχάς, αγγέλους έχες συλλειτουργούντας σοι ιερώτατε. Δόξα τω δεδωκότι σοι ισχύν, δόξα τω σε στεφανώσαντι, δόξα τω ενεργούντι δια σου τοιαύτα τέρατα»

**Απολυτίσιο
του Αγίου Σπυρίδωνος**

³ Ο Άγιος Σπυρίδων ο θαυματουργός, εκδ. Ι.Μ. Παντοκράτορας, Κέρκυρα 2007

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

ΙΣΤΟΡΙΚΕΣ ΜΑΡΤΥΡΙΕΣ

Η αρχαιότερη γραπτή μαρτυρία για τον Άγιο Σπυρίδωνα⁴ προέρχεται από τον Μέγα Αθανάσιο (+373). Ο Πατριάρχης Αλεξανδρείας, σ' έναν λόγο που συνέγραψε το έτος 358 με τίτλο «Β' Απολογητικός κατά Αρειανών», παραθέτει τις υπογραφές διακοσίων επισκόπων, μεταξύ των οποίων και του Τριμυθούντος Σπυρίδωνος. Τα παλαιότερα βιογραφικά στοιχεία για τον Άγιο σώζουν ο ιστορικός Ρουφίνος (+411) καθώς και οι εκκλησιαστικοί συγγραφείς του 5ου αι. Σωκράτης και Σωζομενός. Ο Σωκράτης αναφερόμενος στη συμμετοχή του Κύπριου ιεράρχη στην Α' Οικουμενική Σύνοδο της Νίκαιας λέει τα εξής: «τοσαύτη τω ποιμένι προσήν οσιότης ως και αξιωθήναι

⁴ π. Γ. Μεταλληνού: «Κριτική θεώρηση των περί Αγίου Σπυρίδωνος ιστορικών ειδήσεων» από τον τόμο της Ι. Μητροπόλεως Κερκύρας: Άγιος Σπυρίδων – Ο Ναός και η Παιδεία του στην Κέρκυρα» σ. 23

αυτόν και ανθρώπων ποιμένα γενέσθαι». Επιπλέον αναφέρεται σε θαύματα που πραγματοποίησε ο Άγιος εν ζωή, χαρακτηρίζοντάς τον «σημειοφόρο».

Στα γραπτά του Σωζομενού υπάρχει κι ένα επεισόδιο στο οποίο τονίζεται η πατρική ανοχή του Αγίου, καθώς προσέφερε σ' έναν ταλαιπωρημένο οδοιπόρο κρέας, μεσούσης της Μεγάλης Τεσσαρακοστής.

Από τους δυο προηγούμενους συγγραφείς δανείστηκε στοιχεία και ο Γελάσιος Κυζίκου ο οποίος συμπεριέλαβε τον Άγιο στο έργο «Σύνταγμα των κατά την εν Νικαία συνόδων παρχθέντων» που έγραψε το 475.

Άλλη μια σημαντική μονογραφία για τον βίο και την πολιτεία του Αγίου Σπυρίδωνος φέρει την υπογραφή του Θεοδώρου επισκόπου Πάφου. Το κείμενο αυτό εκφωνήθηκε για πρώτη φορά στην Τριμυθούντα στις 14 Δεκεμβρίου του 655. Σ' αυτή την ημερομηνία εορταζόταν παλαιότερα και η μνήμη του Αγίου, ενώ από τον 9ο αι. και ύστερα τα ελληνόφωνα λειτουργικά βιβλία τοποθετούν τη μνήμη του στις 12 του ίδιου μηνός.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Ο Θεόδωρος Πάφου γράφει σε γλαφυρό ύφος για τον Άγιο ότι: «πάσιν ην ποθεινός, πάσιν αγαπητός, πάσιν αιδέσιμος [...] την άκραν σωφροσύνην και καθαρότητα της καρδιάς κατορθώσας [...] προσευχόμενος και μηδέποτε εαυτώ δους από του έργου σχολήν». Αναφέρει δε για πρώτη φορά και τη μεταστροφή ενός φιλοσόφου φίλα προσκείμενου στον Αρειανισμό, του Ευλόγιου, από τη θεόπνευστη πειθώ του Αγίου κατά τη διάρκεια της Οικουμενικής Συνόδου στη Νίκαια. Το ίδιο κείμενο υπήρξε κύρια πηγή πληροφοριών και για τον συναξαριακό βίο του Αγίου που συνέταξε τον 10ο αι. ο Συμεών ο Μεταφραστής. «Εν τη του Πνεύματος αίγλη καταλαμπόμενος, το ζοφερόν καθείλεν ο σοφός ιεράρχης, Αρείου το ληρώδες, Όθεν απλώς δογματίσας Τριάδα πιστώσ, υπό σοφών εδοξάσθη και συνετών και την σύνοδον εκύρωσεν» Τροπάριο Αίνων της Ακολουθίας του Αγίου Σπυριδώνος

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

ΟΙ ΠΕΡΙΠΕΤΕΙΕΣ ΤΟΥ ΛΕΙΨΑΝΟΥ

Η φυσική διαδικασία της αποσύνθεσης δεν κατάφερε ποτέ να ολοκληρώσει το έργο της στη σορό του Αγίου Σπυρίδωνα. Κι αν η επιστήμη είναι σε θέση σήμερα να πιθανολογήσει την αιτία του φαινομένου, τον καιρό της πρώτης ανακομιδής των λειψάνων του αυτό ήταν αδύνατο. Η άθικτη κατάσταση στην οποία βρέθηκε ο μακαριστός ιεράρχης, θεωρήθηκε απόδειξη του αγιασμού του και νύξη για την επερχόμενη ανάσταση των νεκρών. Κατ' αυτόν τον τρόπο έγινε από πολύ νωρίς αντικείμενο προσκύνησης και τέλεσης λιτανειών στην επαρχία Τριμυθού της Κύπρου.

Όμως ο κίνδυνος από τις συχνότατες στο νησί πειρατικές επιδρομές, επέβαλε την οριστική μετακομιδή του⁵ τον 7ο αι. στην Κωνσταντινούπολη, όπου αρχικά κατετέθη στη μονή Κεχαριτωμένης. Τον 12ο αι. ο Ρώσος περιηγητής Αντώνιος του Νόβγκοροντ είδε το λείψανο στο ιερό της μονής των Οδηγών. Στο πέρασμα των αιώνων, φιλοξενήθηκε και σε άλλες εκκλησίες εντός των τειχών της Πόλης, με τελευταία εκείνη των Αγίων Αποστόλων.

⁵ Πιθανόν μεταφέρθηκε το έτος 691 όταν ο αυτοκράτορας Ιουστινιανός Β' διέταξε τη μαζική μετανάστευση των κατοίκων της Κύπρου στην μικρασιατική ενδοχώρα, εξαιτίας των αραβικών επιδρομών.

Στις 12 Δεκεμβρίου του 1452 στον ναό της Αγίας Σοφίας τελέστηκε το συλλεΐτουργο της παράταξης των Ενωτικών (η μερίδα εκείνη που αναζητούσαν την σωτηρία της Πόλης στην συνεννόηση με την Δύση και με την καθολική Εκκλησία, όπως εκφράστηκε στη σύνοδο της Φερράρας-Φλωρεντίας), χοροστατούντος του επισκόπου Μονεμβασίας Ισίδωρου. Συμμετείχε ο αυτοκράτορας με ολόκληρη την αυλή και πλήθος κόσμου. Ανήμερα της γιορτής του Αγίου Σπυρίδωνα, το σκήνωμά του λιτανεύτηκε σ' αυτή τη σύναξη⁶.

Η τελετή αποσκοπούσε στον εξευμενισμό του Πάπα καθώς μια μεγάλη μερίδα Βυζαντινών, εν όψει της τουρκικής απειλής, προσέβλεπε στην στρατιωτική βοήθεια της δυτικής χριστιανοσύνης. Τελικά οι ελπίδες τους αποδείχθηκαν μάταιες, αλλά τον Δεκέμβριο του 1452 δεν είχε ακόμη κριθεί τίποτα.

Ο Μονεμβασίας Ισίδωρος βρέθηκε στην Πόλη ως απεσταλμένος του Βατικανού φέρνοντας μαζί του έναν αριθμό στρατιωτών από την Γενουατική παροικία της Χίου. Έγινε αμέσως δεκτός από τον Κωνσταντίνο Παλαιολόγο και μέσα σε λίγους μήνες κατάφερε να εμπυχώσει την παράταξη των Ενωτικών και να οργανώσει την εκδήλωση.

⁶ Πάνου Θεοδωρίδη: «Ο Άγιος των Κερκυραίων», από τον τόμο της Ι. Μητροπόλεως Κερκύρας: Άγιος Σπυρίδων – Ο Ναός και η Παιρεία του στην Κέρκυρα» σ.31.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η συμμετοχή ενός τόσο σπουδαίου για τον λαό της Πόλης Λειψάνου στην λιτανεία των Ενωτικών, είχε συμβολική σημασία. Ένας θαυματουργός άγιος που αγωνίστηκε για τα δόγματα της Μιας Αγίας Καθολικής και Αποστολικής Εκκλησίας πριν από το Σχίσμα, γινόταν ιδανικός υποστηρικτής των θέσεων της παράταξης των Ενωτικών. Οι μήνες που ακολούθησαν υπήρξαν οι πιο αγωνιώδεις στην χιλιόχρονη ιστορία του Βυζαντινού Ελληνισμού και τον Μάιο του 1453 είχαν την γνωστή τραγική κατάληξη. Ο Ισίδωρος γλίτωσε από το σπαθί των Τούρκων και έζησε άλλα δέκα χρόνια υπηρετώντας ως λεγάτος (απεσταλμένος) του Πάπα τους ενωτικούς συμπατριώτες του που είχαν πάρει το δρόμο της προσφυγιάς. Το 1456 βοήθησε τους Βυζαντινούς που κατέφυγαν στην Βενετία ώστε να λάβουν μια πρώτη έγκριση για την ίδρυση ορθόδοξου ναού. Την ίδια χρονιά, το σκήνωμα του Αγίου Σπυριδώνα έφτασε μέσω Παραμυθιάς και Πάργας στην Κέρκυρα, αφού πρώτα διέσχισε την τουρκοκρατούμενη ηπειρωτική Ελλάδα πάνω σε μια άμαξα με σανό. Το μετέφερε με κάθε μυστικότητα ένας ιερέας, ο Γεώργιος Καλοχαιρέτης και το εναπόθεσε πρώτα στο ναό του Αγίου Αθανασίου στα Μουράγια και στη συνέχεια στον Άγιο Λάζαρο. Εικάζεται ότι ο καταληκτικός προορισμός του τιμίου λειψάνου ήταν η Βενετία και ο υπό ανέγερση ορθόδοξος ναός.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Αλλά το 1470 οι Βενετοί ανακάλεσαν την άδεια του ναού, καθώς οι σχέσεις τους με το Βατικανό και κατ' επέκταση με τους προσκείμενους στον Πάπα βυζαντινούς πρόσφυγες, είχαν διαταραχθεί. Ούτε ο Ισίδωρος ούτε ο Καρδινάλιος Βησσαρίων κατάφεραν να μεταπείσουν τους ηγέτες της Γαληνότατης Δημοκρατίας που έβλεπαν την Αγία Έδρα να υποστηρίζει ανοιχτά τα συμφέροντα των εμπορικών τους αντιπάλων, των Γενουατών.

Η πολιτική αυτή άλλαξε το 1489 όταν ο δόγης επανεξέτασε θετικά το αίτημα της ελληνικής παροικίας. Αλλά η επίμακρον παραμονή του Αγίου Σπυριδώνα στην Κέρκυρα και τα ερείσματα που είχε ήδη δημιουργήσει στο νησί, το οποίο ήταν κτήση της Δημοκρατίας της Βενετίας από το 1386, αποδείχθηκαν ισχυρότερα. Τα δικαιώματα της ελληνορθόδοξης κοινότητας της Βενετίας οριστικοποιήθηκαν το 1498. Εγκρίθηκε η δημιουργία ενορίας και αδελφότητας με ναό τον Άγιο Βλάσιο και προστάτη (έχει σημασία αυτό) τον Άγιο Νικόλαο. Οι εύθραυστες ισορροπίες μεταξύ Βατικανού και Γαληνότατης, ευνόησαν τελικά το νησί των Φαιάκων. Από έδαφος προσωρινής στάθμευσης του σκηνώματος του Αγίου Σπυριδώνα, έγινε ο τόπος όπου θα έβρισκε αιώνια ανάπαυση, τιμή και προσκύνηση. Οι Κερκυραίοι έχουν κάθε λόγο να πιστεύουν πως και σ' αυτή την περίπτωση, ο Άγιος είχε βάλει το χέρι του.

ΟΙ ΔΙΚΑΙΟΥΧΟΙ

Ο Γεώργιος Καίλοχαιρέτης, ο ιερέας που μετά την άλωση της Πόλης φυγάδευσε το σκίνωμα του Αγίου Σπυρίδωνα στην Κέρκυρα, γνώριζε ότι μετέφερε έναν αμύθητο, από κάθε άποψη, πνευματικό θησαυρό. Φρόντισε λοιπόν, βασιζόμενος στο ενετικό δίκαιο, να κατοχυρώσει δικαιώματα κυριότητας του τιμίου λειψάνου τα οποία και μεταβίβασε στον γιο του Φίλιππο. Ο δεύτερος ιδιοκτήτης (πιο κομψά αποκαλείται κτήτωρ) είχε μια κόρη, την Ασημίνα. Εκείνη παντρεύτηκε τον Σταματέλλο Βούλγαρη κι από τότε η κατοχή του σκηνώματος πέρασε στην γνωστή ισχυρή οικογένεια της Κέρκυρας. Οι γιοι του Σταματέλλου και της Ασημίνας, ιερείς Αρτέμιος και Νικόλαος Βούλγαρης έκτισαν τον σημερινό ναό του Αγίου Σπυρίδωνα, αναλαμβάνοντας και τη διαχείρισή του, δικαίωμα που πέρασε και στους κληρονόμους τους. Το επί αιώνες παγιοποιημένο αυτό καθεστώς, τόσο για το λείψανο όσο και για το ναό του Αγίου, αμφισβητήθηκε το 1925 από τη μπρόπολη και τη νομαρχία Κερκύρας¹. Μετά τον μπροπολίτη Αθηναγόρα (μετέπειτα Οικουμενικό Πατριάρχη) και ο διάδοχός του Μεθόδιος θέλησε να ενσωματώσει το προσκύνημα στην δικαιοδοσία της Μητρόπολης Κερκύρας. Τη δεκαετία του '60 η διένεξη μεταξύ μπροπόλεως και οικογένειας Βούλγαρη μεταφέρθηκε στα δικαστήρια. Τελικά με ρύθμιση που δημοσιεύτηκε στο ΦΕΚ της 20-7-1971 το προσκύνημα του Αγίου Σπυρίδωνα έγινε νομικό πρόσωπο με δικό του κανονισμό λειτουργίας και διοικούσα επιτροπή στην οποία προΐστανται ο εκάστοτε μπροπολίτης Κερκύρας.

¹ Χρήστου Δεσύλλα: «Η παρουσία του Ι. Προσκυνημάτων στον κοινωνικό περίγυρο», σ.π. σ. 88

Η ΙΔΙΑΙΤΕΡΟΤΗΤΑ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Οι κερκυραϊκές εκκλησιαστικές κοινότητες συγκροτήθηκαν την μεταβυζαντινή εποχή σ' ένα κοινωνικοπολιτικό πλαίσιο εντελώς διαφορετικό από εκείνο της ηπειρωτικής Ελλάδας.

Η Κέρκυρα αποτέλεσε τμήμα της βυζαντινής αυτοκρατορίας για πάνω από οκτώ αιώνες, από το 395 μέχρι το 1204. Μετά από την βραχύβια κατάληψή της από τους Βενετούς στα χρόνια της Δ' Σταυροφορίας, το 1214 προσαρτήθηκε στο ελληνικό δεσποτάτο της Ηπείρου.

Το 1236 ο Μιχαήλ Β' Άγγελος απάλλαξε το νησί από την καταβολή φόρων και ενίσχυσε τα προνόμια της τοπικής εκκλησίας που τότε ήταν μια από τις 12 σημαντικότερες μητροπόλεις του ελλαδικού χώρου. Αλλά η φιλοδοξία του Ηπειρώτη ηγεμόνα να αποκτήσει το σκήπτρο της ανακάμπτουςας Βυζαντινής Αυτοκρατορίας, τον έφερε σε ένοπλη αντιπαράθεση με ένα άλλο ελληνικό βασίλειο, αυτό της Νίκαιας στη μικρασιατική ενδοχώρα. Κι επειδή οι εχθροί του εχθρού μου είναι φίλοι μου, συμμάχησε με τους Φράγκους του πριγκιπάτου της Αχαΐας όσο και με το «βασίλειο των δυο Σικελιών» (όπως ονομάστηκε η ένωση της Σικελίας με το Βουρβωνικό βασίλειο της Νάπολης).

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Και σαν να μην έφτανε αυτό, πάντρεψε και την κόρη του με τον ηγεμόνα του δεύτερου, τον Μανφρέδο και του έδωσε προίκα την Κέρκυρα.

Όταν το 1266 στο Μπενεβέντο της Ιταλίας ο Μανφρέδος σκοτώθηκε πολεμώντας τον βασιλιά της Νάπολης Κάρολο Α΄ Ντ' Ανζού, ο νικητής απαίτησε και έλαβε από τον Πάπα όλες τις κτήσεις των Σικελών μεταξύ των οποίων και το νησί του Ιονίου.

Η ηγεμονία των Ναπολιτάνων ξεκίνησε άσχημα. Κατήργησαν την ορθόδοξη μητρόπολη αντικαθιστώντας τον μητροπολίτη με κατώτερο κληρικό που έφερε τον προσχηματικό τίτλο «Μέγας Πρωτόπαπας». Ταυτόχρονα ο καθεδρικός ναός και οι σπουδαιότερες εκκλησίες, καταλήφθηκαν από Λατίνους και άρχισαν να διοικούνται από Ρωμαιοκαθολικό επίσκοπο. Οι Ντ' Ανζού χώρισαν τα εδάφη του νησιού σε τέσσερα βαϊλάτα, του Όρου, του Γύρου, της Μέσης και της Λευκίμμης εγκαθιστώντας το φεουδαρχικό σύστημα.

Μέσα στην γενική κακοδαιμονία που επικράτησε, οι Κερκυραίοι έπρεπε να αντιμετωπίσουν και τις συχνές πειρατικές επιδρομές. Το 1294 ο Κάρολος Β΄ της Νάπολης παραχώρησε το νησί στον γιο του Φίλιππο με αφορμή τους γάμους του με την Θάμαρ, κόρη του δεσπότη της Ηπείρου. Ο Φίλιππος αν και διαλλακτικός δεν επέτρεψε ποτέ την ποθούμενη θρησκευτική ελευθερία. Ανάλογη στάση επέδειξαν και οι

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

διάδοχό του ως το 1382 και τον Κάρολο Γ΄ ο οποίος επανέφερε κάποια από τα παλαιά προνόμια των κατοίκων. Μετά τον θάνατο όμως του συνετού ηγεμόνα, οι βαρόνοι διχάστηκαν σε φατρίες. Από τις δυναστικές έριδες των Ναπολιτάνων φεουδαρχών κερδισμένη βγήκε η Βενετία που κατάφερε να πείσει τους Κερκυραίους το 1386 (20 Μαΐου) να υψώσουν τη σημαία με το περίφημο λιοντάρι της.

Η Ενετοκρατία κράτησε 411 χρόνια και υπήρξε ιδιαίτερα καθοριστική στην οικονομική ανάπτυξη και την κουλτούρα του νησιού. Ενώ η υπόλοιπη Ελλάδα στέναζε υπό τον τουρκικό ζυγό, οι Κερκυραίοι δεν ένιωσαν ποτέ υποδουλωμένοι γεγονός που οφείλεται και στην καλή συνεργασία τους με τους νέους επικυρίαρχους. Οι Βενετοί μερίμνησαν αμέσως για την οχύρωση του νησιού προκειμένου να εμποδίσουν τον επεκτατισμό των Τούρκων στην Αδριατική και να δημιουργήσουν ένα ισχυρό προγεφύρωμα για την εξάπλωση των εμπορικών τους συμφερόντων στην ανατολική Μεσόγειο.

Οι Σουλτάνοι προσπάθησαν επανειλημμένα να καταλάβουν την Κέρκυρα. Οι σημαντικότερες απόπειρές τους ήταν τέσσερις. Το 1431 επί Βαγιαζίτ Α΄, το 1537 με τον αλγερινό κουρσάρο Χαϊρεντίν Μπαρμπαρόσα, το 1571 λίγο πριν την πανωλεθρία τους στην ναυμαχία της Ναύπακτου, και το 1716 κατά τη διάρκεια του τελευταίου Ενετοτουρκικού πολέμου. Σ' αυτή μάλιστα την επιδρομή η σφοδρή θαλασσοταραχή καταναυμάχησε τον οθωμανικό στόλο, γεγονός το οποίο οι Κερκυραίοι απέδωσαν σε παρέμβαση του Αγίου τους.

Η οργάνωση της εκκλησίας στα χρόνια της Ενετοκρατίας βασίστηκε στη θεσμική μεταρρύθμιση που είχαν κάνει οι Ντ' Ανζού. Ο Μέγας Πρωτόπαπας αντί του κανονικού Επισκόπου εκλεγόταν ανά πενταετία από κληρικολαϊκή συνέλευση, στην οποία πρωτεύοντα ρόλο έπαιζε το Ιερό Τάγμα. Ένα σώμα αποτελούμενο από 32 ιερείς με δικαίωμα ψήφου.

Σε γενικές γραμμές οι Βενετοί δεν ανακατεύονταν στα εκκλησιαστικά του νησιού, όσο δεν θίγονταν τα δικά τους ζωτικά συμφέροντα. Η ουδέτερη στάση τους προς την Ορθοδοξία εξηγείται και από τις κάκιστες σχέσεις που είχαν κατά καιρούς με τον προκαθήμενο της Αγίας Έδρας.

Άλλο ένα χαρακτηριστικό της Κέρκυρας είναι οι πάρα πολλές εκκλησίες της και το ιδιότυπο καθεστώς τους. Στην τελευταία ενετική απογραφή (1755) σημειώνονται 569 ορθόδοξοι ναοί σε σύνολο 44.000 κατοίκων. Οι εκκλησίες αυτές, διακρίνονταν σε «συναδελφικές» (confraternita), ιδιωτικές (juspatronato private), δημόσιες (juspatronato pubblico) και μοναστηριακές.

Ο μεγάλος αριθμός τους είχε να κάνει λιγότερο με το θρησκευτικό φρόνημα και περισσότερο με το ότι η Βενετία

από το 1504 τις εξαιρούσε από κάθε φορολόγηση. Γαιοκτήμονες και άλλοι ισχυροί της κερκυραϊκής κοινωνίας έκτιζαν μικρούς ή μεγάλους ιδιωτικούς ναούς, έγραφαν σε αυτούς κτήματα και ακίνητα και στη συνέχεια παραχωρούσαν το κτητορικό τους δικαίωμα στους γιους και τις κόρες τους. Επιπλέον τους χρησιμοποιούσαν για ευκτήριους οίκους και οικογενειακά κοιμητήρια. Σημαντικότεροι όμως από τους ναούς της αριστοκρατίας ήταν οι συναδελφικοί ναοί, οι οποίοι αποτελούσαν βάση κοινωνικής οργάνωσης σε χωριά και προάστια. Λειτουργούσαν σαν συνεταιρισμοί-αδελφότητες, είχαν εκλεγμένους επιτρόπους, κοινό ταμείο και τηρούσαν πρακτικά.

Η εκκλησιαστική ιδιαιτερότητα της Κέρκυρας διατηρήθηκε μέχρι την κατάλυση της Βενετικής Δημοκρατίας από τον Ναπολέοντα. Στη συνέχεια ξεκίνησαν οι διαδικασίες αποκατάστασης του επισκοπικού της θρόνου και το 1799 το νησί απέκτησε και πάλι ορθόδοξο μητροπολίτη. Ωστόσο πολλές από τις μονές και τα καθιδρύματα που σώζονται ακόμη στο νησί διατηρούν άθικτα τα οικογενειακά και συνεταιριστικά τους δικαιώματα.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Ο ΝΑΟΣ ΤΟΥ ΑΓΙΟΥ ΣΠΥΡΙΔΩΝΟΣ

Ο ναός του πολιούχου της Κέρκυρας βρίσκεται μεταξύ των οδών Αγίου Σπυρίδωνα και Καλοχαιρέτου στο παλαιό κομμάτι της πόλης που ξεκινά από την πλατεία της Σπανάδας και καταλήγει στο Νέο Φρούριο. Εγκαινιάστηκε το 1589 και είναι ο δεύτερος που ανήγειρε η οικογένεια Βούλγαρη για να στεγάσει το πολύτιμο κειμήλιο που κατείχε.

Ο πρώτος ναός κτίστηκε τα 1528 στο προάστιο Σαρόκο, σε οικόπεδο των κτητόρων έξω από το παλαιό περιτείχισμα της πόλης. Το 1577 όμως καταδαφίστηκε μαζί με τις γύρω κατοικίες για να επεκταθεί η οχύρωση της πόλης. Η ενετική διοίκηση παραχώρησε στους αδελφούς Αρτέμιο και Νικόλαο Βούλγαρη άλλα οικόπεδα κοντά στην κεντρική αγορά. Στη θέση αυτή, μετά από έρανο, κτίστηκε η εκκλησία που στεγάζει επί τετρακόσια χρόνια τον προστάτη του νησιού.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Ο σημερινός ναός ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης βασιλικής με ξυλδοστέγη κεραμοσκεπαστη οροφή. Εξαιτίας της πυκνής δόμησης στο σημείο που βρίσκεται, στερείται κεντρικής δυτικής πύλης και ελεύθερης πρόσοψης. Η είσοδος γίνεται από δυο πύλες. Φέρουν πλαίσια από λευκή πέτρα, συνδυάζοντας το τόξο με την επιστήλια δοκό. Τα τοξωτά τους υπέρθυρα στηρίζονται σε ζεύγη παραστάδων τοσκανικού ύφους και καταλήγουν σε αέτωμα.

Το άγιο βήμα χωρίζεται από τον κυρίως ναό με υψηλό μαρμάρινο τέμπλο. Διαθέτει τρεις κόγχες, τη μεσαία με το σύνηθες στην επτανησιακή ναοδομία θολωτό κιβώριο και δυο μικρότερες για την Πρόθεση και το Διακονικό. Το τελευταίο έχει μετατραπεί σε κρύπτη φιλοξενώντας την ασημένια λάρνακα με το λείψανο του Αγίου.

Ο κυρίως ναός είναι ένα κανονικό ορθογώνιο παραλληλόγραμμο με εσωτερικές διαστάσεις 9,6 μ. x 20,2 μ. Χωρίζεται σε δυο μέρη από έναν κομψό υπερυψωμένο σολέα με κιονίσκους από λευκό μάρμαρο. Επιγραφή αναφέρει ότι κατασκευάστηκε στην Βενετία το 1852. Για το φυσικό φωτισμό του χώρου ανοίγονται στις επιμήκεις πλευρές, έξι τοξωτά παράθυρα με τονισμένη κλείδα.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Μια τοξοστοιχία στηρίζει τον γυναικωνίτη και οδηγεί στον νάρθηκα ο οποίος αποτελεί μεταγενέστερη προσθήκη και επικοινωνεί μέσω εσωτερικής θύρας με την κατοικία Βούλγαρη, ένα τριώροφο οίκημα με σοφίτα και εξώστη που έλαβε τη σημερινή του μορφή τον 19ο αιώνα.

Η ορατότητα προς τον γυναικωνίτη περιορίζεται από ένα μπαρόκ κιγκλίδωμα από σφυρήλατο επίχρυσο σίδηρο ελαφρώς καμπυλωμένο, το οποίο φέρει το οικόσημο της οικογένειας Βούλγαρη.

Το κωδωνοστάσιο στην ανατολική πλευρά του ναού κτίστηκε το 1590. Είναι ιταλικής τεχνοτροπίας και στέφεται με έναν κόκκινο τρούλο. Φέρει εντοιχισμένο ρολόι και το σχέδιό του μοιάζει πολύ με αυτό του Αγίου Γεωργίου των Γραικών στην πόλη της Βενετίας.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Ο ΕΣΩΤΕΡΙΚΟΣ ΔΙΑΚΟΣΜΟΣ

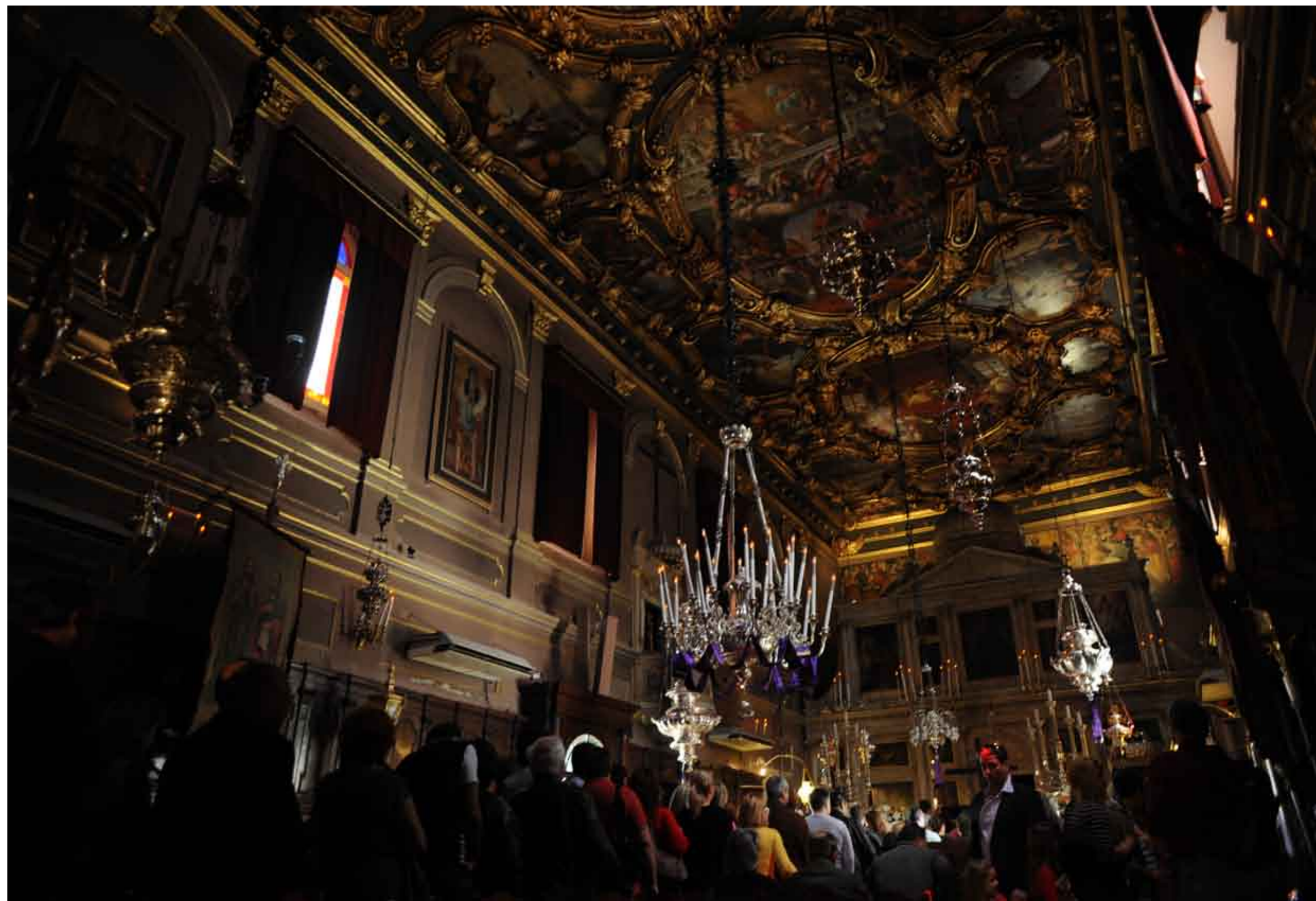
Ο διάκοσμος του ναού έγινε σε τρεις φάσεις¹. Η πρώτη συμπίπτει με την κατασκευή του στα τέλη του 16ου αι. και σήμερα σώζονται ελάχιστα μέρη της. Η δεύτερη αφορά την εικονογράφηση της οροφής από τον ζωγράφο Παναγιώτη Δοξάρá το 1727 και η τρίτη σχετίζεται με την αντικατάσταση του τέμπλου, το 1850.

Ο Δοξάρás ολοκληρώνοντας την ιστορία της οροφής του ναού με είκοσι συνθέσεις πλαισιωμένες από φανώματα με βαριές επίχρυσες κορνίζες, εγκαινίασε ένα νέο διακοσμητικό στοιχείο στους επτανησιακούς ναούς, την «Ουρανία». Στο κέντρο της υπάρχει μια μεγάλη σύνθεση που παρουσιάζει τον Άγιο Σπυρίδωνα να ιεουργεί ενώπιον της Βασιλείας των Ουρανών. Η ανάπτυξή της θυμίζει το φρέσκο του Paolo Veroneze «Ο

θρίαμβος της Βενετίας» που κοσμεί την οροφή στη σάλα του Μεγάλου Συμβουλίου του παλατιού των Δόγηδων της ιταλικής πόλης-κράτους. Πλαισιώνεται από άλλες δυο μεγάλες συνθέσεις. Η πρώτη αφορά το θαύμα της κεραμίδας στην Α΄ Οικουμενική Σύνοδο με ένθρονο τον αυτοκράτορα Κωνσταντίνο και τρομοκρατημένο τον αιρεσιάρχη Άρειο. Η δεύτερη αναπαριστά την θαυμαστή θεραπεία του βασιλέα Κωνσταντίου. Στα τέσσερα άκρα της Ουρανίας διακρίνονται οι Ευαγγελιστές. Περιφερειακά εικονίζονται δώδεκα ακόμη παραστάσεις με θαυμαστά επεισόδια από τον βίο του Αγίου καθώς και με θαύματα που έγιναν στην Κέρκυρα ύστερα από την άφιξη του λειψάνου του. Τέλος, πάνω από το ιερό υπάρχει παράσταση της Αγίας Τριάδας με τον Παλιό των Ημερών, τον Υιό και το λευκό περιστέρι.

Οι εκτεταμένες ζημιές που προκάλεσε στα πρωτότυπα του Δοξάρá η υγρασία, ώθησαν τους επιτρόπους του ναού το 1850 να τα αντικαταστήσουν. Το έργο της πιστής αντιγραφής τους, το ολοκλήρωσε μέσα σε μια 20ετία ο Κερκυραίος αγιογράφος Νικόλαος Ασπώτης.

¹ Γιάννης Σ. Πιερής: «Η εξέλιξη του εσωτερικού διακόσμου» από τον τόμο της Ι.Μητροπόλεως Κερκύρας: Άγιος Σπυρίδων – Ο Ναός και η Πατρεία του στην Κέρκυρα» σ.63

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Κι άλλες παρεμβάσεις έγιναν την ίδια περίοδο, όπως η διάνοιξη του νάρθηκα. Εδώ διακρίνονται τέσσερα έργα του Σπυρίδωνα Σπεράντζα. Ο Τίμιος Πρόδρομος, η Αγία Κέρκυρα, και οι Άγιοι απόστολοι Ιάσων και Σωσίπατρος καθώς και δυο ακόμη πίνακες του 18ου αι. που ανήκουν στην ιταλιωτική παράδοση. Σε γυάλινες προθήκες εκτίθενται το παλιό χρυσοκέντητο σκιάδι (baldachino) κάτω από το οποίο λιτανεύονταν το σκηνώμα του Αγίου και το επχρυσωμένο ξυλόγλυπτο κουβούκλιο του Επτάφιου. Στον νάρθηκα βρίσκεται αναρτημένο και το οικόσημο των Ρωμανώφ. Οι Τσάροι είχαν θέσει υπό την προστασία τους τον ναό το 1800.

Το 1864 αντικαταστάθηκε το παλιό λίθινο τέμπλο του ναού, το οποίο μεταφέρθηκε στον ναό του Αγίου Γεωργίου στο Παλαιό Φρούριο. Την κατασκευή του νέου ανέλαβε ο Βρετανός αρχιτέκτονας Μ. Μάουερς ο οποίος στην πραγματικότητα αντέγραψε σε μεγαλύτερη κλίμακα το αναγεννησιακό τέμπλο του Αγίου Αντωνίου στη συνοικία της Σπηλιάς. Το καινούργιο βαρύ τέμπλο του Αγίου Σπυρίδωνα, εξ ολοκλήρου από παριανό μάρμαρο, έχει οκτώ κορινθιακούς κίονες στο πρώτο διάζωμα, έξι στο δεύτερο και καταλήγει σε αέτωμα. Οι εικόνες του αγιογραφήθηκαν από τον Σπυρίδωνα Προσαλέντη και είναι επηρεασμένες από τον ιταλικό ακαδημαϊσμό, κίνημα που εισήγαγε στην Κέρκυρα ο πατέρας του και σπουδαίος γλύπτης του Αχιλλείου Παύλος Προσαλέντης.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Στα πλευρά του κυρίως ναού ξεχωρίζουν επτά εικόνες μεγάλου σχήματος με αρχιερατικούς αγίους, την Αγία Θεοδώρα και τον πρωτομάρτυρα Στέφανο. Προέρχονται από βημόθυρα κερκυραϊκών εκκλησιών τα οποία βρέθηκαν στα χέρια του περιβόητου Ιταλού αρχαιοκάπηλου Carleto Innocente. Οι επίτροποι του ναού τα αγόρασαν μετά από προτροπή του τότε μητροπολίτη Κερκύρας Αθηναγόρα.

Στ' αριστερά του ιερού υπάρχει πόρτα που οδηγεί σε βοηθητικό δωμάτιο και από εκεί στο κλιμακοστάσιο του καμπαναριού. Από πάνω της διακρίνεται σταυρός λιτανείας από μάργαρο και ελεφαντόδοτο. Τον μετέφεραν από την Κρήτη στην Κέρκυρα πρόσφυγες το 1669. Ακριβώς απέναντι, στον νότιο τοίχο, πάνω από την κλειστή θύρα την αποκληθείσα του Πιζάνι, βρίσκεται σε επιχρυσωμένη κορνίζα μεγάλη εικόνα της Θεοτόκου Λαμποβτίσσας, έργο του 1707.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Ο εσωτερικός διάκοσμος του ναού συμπληρώνεται από χρυσά και αργυρά πολυκάντηλα που κρέμονται με αλυσίδες από την οροφή. Φέρουν αφιερωματικές επιγραφές που κάνουν λόγο για τις θαυματουργικές επεμβάσεις του αγίου υπέρ του κερκυραϊκού λαού. Ξεχωρίζουν η επτάφωτη κανδήλα, αφιέρωμα της Βενετσιάνικης Συγκλήτου του 1716, η κανδήλα του Γενικού Προνοητή Ανδρέα Πιζάνι και η αργυρή κανδήλα που αφιέρωσε στον Άγιο η κερκυραϊκή κοινότητα. Το αργυρό πολυκάντηλο που κρέμεται στο μέσον του ναού είναι αφιέρωμα του βαρόνου Εμμανουήλ Θεοτόκη και το ολόχρυσο καντήλι που κρέμεται μπροστά από το σκήνωμα του Αγίου όποτε στέκεται όρθιο για προσκύνημα, είναι δωρεά του Κερκυραίου άρχοντα Ν. Α. Πολίτη το 1670.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η ΚΡΥΠΤΗ

Βρίσκεται στη δεξιά κόγχη του ιερού. Ο χώρος είναι ημιφωτισμένος και ιδιαίτερα κατανυκτικός. Στο μέσον του, σε χαμηλό μαρμάρινο βάθρο, βρίσκεται η λάρνακα του Αγίου. Από πάνω της κρέμονται δεκάδες χρυσά και αργυρά καντήλια, δώρα ευχαριστίας των πιστών για την αρωγή και τη μεσιτεία του. Η λάρνακα κατασκευάστηκε στην Βιέννη «ζήλω και προθυμία του κτίτορος ιερομονάχου και κόμητος Γεωργίου Βούλγαρη» το 1867. Είναι από ξύλο, επενδυμένη εξωτερικά με ασήμι και εσωτερικά με πορφύρο βελούδο. Το ασημένιο περίβλημά της είναι διακοσμημένο με ανάγλυφους σταυρούς και φυτικά μοτίβα, καθώς και από παραστάσεις με θαύματα του Αγίου σε σμάλτο.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Υπάρχει και δεύτερη εσωτερική λάρνακα από έβανο που περικλείει το άγιο λείψανο. Εξωτερικά φέρει επίχρυσες αργυρές επιφάνειες με σκηνές από τον βίο του Αγίου, ενώ το μπροστινό μέρος της είναι από κρύσταλλο, ώστε να διακρίνεται καθαρά το σκήνωμα. Ο άγιος βγαίνει από την κρύπτη του και εκτίθεται σε τριήμερο λαϊκό προσκύνημα τρεις φορές τον χρόνο. Από 11 έως 13 Δεκεμβρίου ημέρες της μνήμης του, από το Μεγάλο Σάββατο έως την Τρίτη του Πάσχα και από τις 11 έως τις 13 Αυγούστου.

Στα καντούνια της πόλης περιφέρεται ακολουθούμενος από αρχιερατική πομπή, φιλαρμονικές (μπάντες) και πλήθος κόσμου, τέσσερις φορές:

- την πρώτη Κυριακή του Νοεμβρίου σε ανάμνηση της διάσωσης της Κέρκυρας από επιδημία πανώλης το 1673,
- το πρωί της Κυριακής των Βαΐων, προλογίζοντας τα λατρευτικά δρώμενα της Μεγάλης Εβδομάδας
- το πρωί του Μ. Σαββάτου κατά την πρώτη Ανάσταση
- και την 11η Αυγούστου σε ανάμνηση της διάσωσης της πόλης από τουρκική επιδρομή το 1716.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

ΜΕΓΑΛΟΒΔΟΜΑΔΟ ΣΤΗΝ ΠΟΛΗ ΤΗΣ ΚΕΡΚΥΡΑΣ

Ο εορτασμός του Πάσχα στην Κέρκυρα είναι μια μοναδική εμπειρία, εντελώς διαφορετική από τα έθιμα που επικρατούν στην υπόλοιπη Ελλάδα. Πρόκειται για ένα πολυήμερο δρώμενο στο οποίο συνυπάρχουν η βυζαντινή παράδοση, οι δυτικές επιρροές, η κερκυραϊκή φιλοξενία, οι ευωδιές της άνοιξης και η καταλυτική παρουσία του πολιούχου.

Η λιτάνευση του αγίου το πρωί της Κυριακής των Βαΐων ανοίγει την αυλαία των θρησκευτικών εκδηλώσεων. Η συγκεκριμένη περιφορά σε ανάμνηση της ανέλπιστης απαλλαγής του νησιού από την επιδημία πανώλης, είναι η πιο μεγάλη του έτους και συμμετέχουν οι εκκλησιαστικές και πολιτικές αρχές του τόπου, αρκετές από τις φιλαρμονικές του νησιού και πλήθος κόσμου.

Η λιτανεία των Βαΐων διατηρεί ακόμη στη συνείδηση των Κερκυραίων τη βαρύνουσα σημασία που είχε στο παρελθόν. Τότε, δεν ήταν μόνο μια πομπή που υποδήλωνε την κοινωνική διαστρωμάτωση. Ήταν επίσης μια εκδήλωση συνοχής της κερκυραϊκής κοινωνίας γύρω από το λείψανο του αγίου προστάτη της.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Καθώς την άνοιξη άνοιγε ο καιρός, το ενδεχόμενο εμφάνισης εχθρικού στόλου στον ορίζοντα, μεγάλωνε. Περιφερόμενος ο άγιος ευλογούσε και επιθεωρούσε τα τείχη, τις αποθήκες και τις στέρνες της πόλης, οι αξιωματούχοι διαβεβαίωναν το λαό ότι όλα λειτουργούσαν ομαλά και το ιερατείο με τις δεήσεις του εγγυόταν πως ακόμα κι αν έρθουν δύσκολες μέρες, με τη χάρη του αγίου θα ξεπεραστούν. Μετά το τέλος αυτής της περιφοράς το σεπτό σκηνώμα παραμένει για προσκύνημα στη θύρα του μέχρι την Τρίτη του Πάσχα.

Την Μεγάλη Δευτέρα στον Άγιο Ιάκωβο των Καθολικών (Duomo) οι παλαιές φιλαρμονικές της πόλης παίζουν κλασσικές συνθέσεις εμπνευσμένες από τα Άγια Πάθη. Ανάλογες εκδηλώσεις με συμφωνική μουσική και θρησκευτική ποίηση πραγματοποιούνται και την Μεγάλη Τρίτη στο περιστύλιο των ανακτόρων των Αγίων Μιχαήλ και Γεωργίου. Τη Μεγάλη Τετάρτη η χορωδία του δήμου Κερκυραίων δίνει συναυλία εκκλησιαστικής μουσικής στο Δημοτικό Θέατρο, συνοδεύει πνευστών. Την Μεγάλη Πέμπτη τα δράματα επικεντρώνονται στις ενορίες για την Ακολουθία των Παθών και σε παραδοσιακά έθιμα όπως το βάψιμο των αυγών, το ψήσιμο των τσουρεκιών και το γαϊτανάκι.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Την Μεγάλη Παρασκευή στις 4 μ.μ. ξεκινά από τον ναό του Αγίου Γεωργίου στο Παλαιό Φρούριο ο πρώτος Επιτάφιος. Μέχρι τις 9 μ.μ. έχουν βγει από κάθε ενορία όλοι οι Επιτάφιοι με τελευταίο και μεγαλοπρεπέστερο αυτόν της Μητροπόλεως. Οι μπάντες που τους συνοδεύουν συμβάλουν καθοριστικά στη δημιουργία κατανυκτικού κλίματος.

Αξίζει να ακούσετε την Παλαιά Φιλαρμονική (κόκκινες στολές) να παίζει το Adagio του Albinoni, την «Μάντζαρος» (μπλε στολές) να αποδίδει την Marcia Funebre του Verdi και την «Καποδίστριας» (στολές σε κόκκινο και μαύρο) να εκτελεί την Sventura του Mariani και το πένθιμο εμβατήριο του Chopin.

Στις 6 π.μ. του Μεγάλου Σαββάτου στην Παναγία των Ξένων, στην Πλακάδα του Αγίου, πραγματοποιείται το έθιμο του σεισμού, το οποίο αναπαριστά τους σεισμούς που περιγράφει το Ευαγγέλιο κατά την Ανάσταση του Χριστού, καθώς οι πολυέλαιοι της εκκλησίας σείονται και οι πιστοί βροντούν τα πόδια τους στο έδαφος.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Ακολουθεί στις 9 π.μ. η περιφορά του Επιταφίου του Αγίου Σπυρίδωνα στην οποία το λείψανο του πολιούχου παίρνει τη θέση χοροστατούντος επισκόπου. Στα καντούνια της πόλης αντηχούν ο «Amlet» του Faccio, το «Calde Lacrime» του Michelli και η «Ηρωϊκή» του Beethoven.

Στις 11 π.μ. γίνεται η Πρώτη Ανάσταση με την ρίψη των «μπότσηδων». Πρόκειται για πήλινες στάμνες οι οποίες εκσφενδονίζονται μαζικά από τα μπαλκόνια και τα παράθυρα των σπιτιών της πόλης. Είναι ένα πανάρχαιο έθιμο που προκαλεί μεγάλο θόρυβο για να διώξει τα κακά πνεύματα, το οποίο συνδέεται και με το χωρίο του Ευαγγελίου «Συ δε Κύριε αναστήσεις με ίνα συντρίψω αυτούς ως σκεύη κεραμέως».

Την ίδια ώρα στην Πίνια, στο παλιό εμπορικό κέντρο της πόλης, πραγματοποιείται άλλο ένα διασκεδαστικό έθιμο, η «μαστέλα». Ένα ανοιχτό βαρέλι γεμάτο νερό στολίζεται με μυρτιές και γιρλάντες. Οι περαστικοί καλούνται να ρίξουν μέσα κέρματα για το καλό. Με την πρώτη καμπάνα της Αναστάσεως όποιος προλάβει από τους περίοικους, τους «πνιαδόρους», βουτάει μέσα σ' αυτόν τον υγρό κουμπάρ, κερδίζοντας το περιεχόμενό του.

Τα κτίσματα του μοναστηριού-γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Το βράδυ του Μεγάλου Σαββάτου όλοι οι δρόμοι οδηγούν στην πάνω πλατεία της Σπανιάδας. Στους πεζοδρόμους και στο γρασιδί του μεγάλου ξέφωτου οι Κερκυραίοι και οι φιλοξενούμενοί τους, συνωστίζονται για να συμμετάσχουν κατά το «ένα σώμα εσμέν» στην Ακολουθία της Αναστάσεως. Την ώρα που οι υπόλοιπες εκκλησίες είναι άδειες, μια πομπή, με τον Μητροπολίτη, τις αρχές του νησιού, τις φιλαρμονικές και τα λάβαρα, ξεκινά από το ναό της Αγίας Παρασκευής για να ενωθεί με το συγκεντρωμένο πλήθος ψάλλουσα. Στις 12 ακριβώς με το «Χριστός Ανέστη» ο ουρανός φωτίζεται από αμέτρητα βεγγαλικά που άπαξ και αρχίσουν... ξεχνάνε να σταματήσουν.

Την Κυριακή του Πάσχα γίνονται περιφορές της εικόνας της Αναστάσεως στις περισσότερες ενορίες της πόλης, ενώ καθιερωμένη είναι και η συνάντηση των «ταμένων» Κερκυραίων στο Λιστόν.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Μια από τις πιο γραφικές αναστάσιμες λιτανείες γίνεται το πρωί της Δευτέρας του Πάσχα καθώς διασχίζει στεριά και θάλασσα. Ξεκινά στις 9 π.μ. από το χωριό Βιρός και φτάνει πεζή ως την προβλήτα κάτω από το Κανόνι. Εκεί τα καΐκια περιμένουν τους πιστούς, τα εικονίσματα και τα λάβαρα κι όταν όλοι επιβιβαστούν, σαλπάρουν για το Ποντικονήσι, όπου τελείται Θεία Λειτουργία στον μικρό βυζαντινό ναό του Παντοκράτορα. Ακολουθεί κέρασμα και αναχώρηση για την απέναντι ακτή. Η λιτανεία κάνει μια στάση στο σήμα κατατεθέν της Κέρκυρας, τη Μονή Βλαχέρνας όπου ψάλλεται η Παράκληση και επιστρέφει στο χωριό.

Τα επίσημα πασχαλινά δρώμενα στην πόλη ολοκληρώνονται το απόγευμα της Τρίτης του Πάσχα με τα «Μπάσματα» του Αγίου. Στις 6 μ.μ. γίνεται η εναπόθεση του σκηνώματος στην λάρνακα της κρύπτης, με την καθιερωμένη παρουσία των αρχών. Στο υπόλοιπο νησί, οι γιορτές και τα πανηγύρια συνεχίζονται με μουσικοχορευτικά δρώμενα, ψητά και άφθονο κρασί, ως την Κυριακή του Θωμά.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

ΟΙ ΠΑΝΑΓΙΕΣ ΤΗΣ ΠΟΛΗΣ

Η ευλάβεια των Κερκυραίων προς τον πολιούχο τους, συνυπάρχει με τον απέραντο σεβασμό που τρέφουν προς την Θεοτόκο. Εκκλησίες αφιερωμένες στην Παναγία, με μεγάλη ιστορία και πλούσιο αγιογραφικό διάκοσμο βρίσκονται σε όλο το μήκος του πολεοδομικού ιστού της πόλης. Επισκεφθήκαμε τις σημαντικότερες.

Η ΜΗΤΡΟΠΟΛΗ

Είναι μια τρίκλιτη βασιλική με εντυπωσιακή πρόσοψη σε αναγεννησιακό ύφος. Κτίστηκε το 1577 κοντά στο Νέο Ενετικό Φρούριο και το λιμάνι, στη θέση που βρισκόταν άλλοτε ο ναός του Αγίου Βλασίου. Την περίοδο της Αγγλοκρατίας αφιερώθηκε στην Παναγία την Σπηλαιώτισσα καθώς στέγασε εικόνα της Θεοτόκου από ομώνυμο ναό που δεν σώζεται πια. Εδώ φυλάσσεται επίσης και το λείψανο της Αγίας Θεοδώρας της Αυγούστας που ήρθε κι αυτό από την Κωνσταντινούπολη μετά την Άλωση, μαζί με το σκήνωμα του Αγίου Σπυρίδωνα. Εορτάζει στις 11 Φεβρουαρίου, ημέρα μνήμης της Αγίας αλλά και τον Δεκαπενταύγουστο καθώς ο ναός είναι αφιερωμένος στην Κοίμηση της Θεοτόκου.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Στο εσωτερικό της ξεχωρίζουν το περίτεχνο βυζαντινό τέμπλο και κάποιες εικόνες σημαντικών αγιογράφων, όπως η αμφίπλευρη Παναγία της Δημοσιάνας του 14ου αι., ο δρακοκτόνος Άγιος Γεώργιος του Μιχαήλ Δαμασκηνού (16ος αι.), ο Άγιος Γοβδελαάς του Εμμανουήλ Τζάνε (17ος αι.) και ο Μυστικός Δείπνος του Παν. Παραμυθιώτη (18ος αι.)

Η ΠΑΝΑΓΙΑ ΤΩΝ ΞΕΝΩΝ

Βρίσκεται πολύ κοντά στον Άγιο Σπυρίδωνα μεταξύ Πλακάδας και οδού Ηπείρου. Ανήκει στον τύπο της τρίκλιτης βασιλικής και η «Ουρανία» της ιστορήθηκε τον 18ο αι. από τον Νικόλαο Κουτούζη. Υπήρξε ενορία των Ηπειρωτών που κατέφυγαν στην Κέρκυρα επί Τουρκοκρατίας, ιδρύοντας συντεχνίες αργυροχρυσοχών, μαστόρων και γουναράδων. Τα περισσότερα αφιερώματα στο ναό είναι δικά τους.

Τα χαράματα του Μεγάλου Σαββάτου εδώ πραγματοποιείται το αποτροπαϊκό έθιμο του σεισμού, σε ανάμνηση του σεισμού που προηγήθηκε της καθόδου του αγγέλου όταν αναστήθηκε ο Χριστός, όπως περιγράφουν τα ευαγγέλια.

Το ιερό της έχει το σύνθηες στα Επτάνησα θολωτό κιβούρι. Εκεί βρίσκεται και μια αριστουργηματική φορητή εικόνα της Υπαπαντής ζωγραφισμένη από τον Μαρίνο Μαντζαβίνο το 1814.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η ΑΝΤΙΒΟΥΝΙΩΤΙΣΣΑ

Αφιερωμένη στην Υ.Θ. Κυρά Αντιβουνιώτισσα είναι από τις παλαιότερες και πλουσιότερες εκκλησίες της Κέρκυρας. Προσεγγίζεται από έναν βαθμιδωτό πεζόδρομο που ανηφορίζει προς το Καμπιέλο από την παραλιακή οδό Αρσενίου. Κτίστηκε στο τέλος του 15ου αι. στον τύπο της μονόχωρης βασιλικής με περιμετρικό εξωνάρθηκα.

Ήταν ιδιωτικός ναός και δωρήθηκε στο ελληνικό δημόσιο με τον όρο να γίνει μουσείο. Μετά από δυο φάσεις αναστηλωτικών επεμβάσεων, στον κυρίως ναό και τον νάρθηκα εκτίθεται μεγάλη συλλογή φορητών εικόνων. Περιλαμβάνει ενενήντα έργα επώνυμων και ανωνύμων αγιογράφων από τον 15ο ως και τον 19ο αι., οι οποίοι αντιπροσωπεύουν πέντε αιώνες καλλιτεχνικής έκφρασης της επτανησιακής σχολής, καθώς και τη συλλογή βυζαντινών εικόνων του γειτονικού Μουσείου Ασιατικής Τέχνης. Παρότι σήμερα λειτουργεί ως βυζαντινό μουσείο, η Αντιβουνιώτισσα δεν έχασε ποτέ τον λατρευτικό χαρακτήρα της. Λειτουργείται δυο φορές το χρόνο στις 26 Δεκεμβρίου και στις 23 Αυγούστου.

Η ΚΡΕΜΑΣΤΗ

Βρίσκεται στη συνοικία του Καμπιέλο, πάνω ακριβώς από το γραφικό βενετσιάνικο πηγάδι του Αντώνιου Κοκκίνη (η επιγραφή του αναφέρει Antonii Cocchini). Χρονολογείται από τον 16ο αι. και χρωστάει το όνομά της σε εικόνα της Παναγίας που ήταν αναρτημένη σε τοίχο και όχι τοποθετημένη σε κάποιο προσκυνητάρι. Ανήκει στον τύπο της βασιλικής με εξωνάρθηκα στις τρεις πλευρές από τον οποίο σώζεται μόνο το δυτικό τμήμα.

Μέσα στον ναό ξεχωρίζουν το λίθινο τέμπλο του ιερού και οι μεγάλες ελαιογραφίες του Σπυρίδωνα Σπεράντζα, έργα του 18ου αι. με έντονες δυτικές επιρροές.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η ΜΟΝΗ ΠΑΛΑΙΟΚΑΣΤΡΙΤΣΑΣ

Η θέση όπου βρίσκεται το πιο ξακουστό μοναστήρι της Κέρκυρας, είναι συναρπαστική. Δεσπόζει στην κορυφή μιας απόκρημνης και κατάφυτης χερσονήσου η οποία διεισδύει σαν γιγάντια πλήρη μέσα στο Ιόνιο. Ανατολικά βλέπει προς τον όρμο του Αγίου Σπυρίδωνα, ο οποίος θυμίζει φιορδ. Δυτικά μόλις τελειώσουν τα απότομα βράχια, αρχίζει η ειδυλλιακή ακτή του Αγίου Πέτρου. Στα ΒΔ διακρίνεται ο περήφανος βράχος του Αγγελόκαστρου, νότια οι νησίδες Σκελούδι και Κολόβρι, τα βάθη του Ιονίου και ο ποικιλόχρωμος ορίζοντας.

Αν θέλει κάποιος να μονάσει για να ξεχάσει τις ομορφιές του μάταιου τούτου κόσμου, καλύτερα να μην έρθει εδώ. Ας πάει κάπου αλλού που δεν θα βλέπει τόσες ολόγυρά του.

Δύσκολο μέρος για μοναχισμό η Παλαιοκαστρίτσα. Ο ηγούμενος Ευθύμιος το ξέρει και δεν είναι πολύ αυστηρός με τα καλογέρια του: «Πρέπει να ασκούμε το πνεύμα της 'κατ' οικονομίας' με τους πατέρες. Πώς αλλιώς να κρατηθούν εδώ οι νεότεροι; Ο τόπος μας είναι τουριστικός και το καλοκαίρι δεν μπορείς να σταθείς από τον κόσμο. Ούτε να διώχνουμε τους επισκέπτες είναι σωστό, ούτε βέβαια αρκούν οι οι γραπτές επισημάνσεις για την ευπρέπεια της ενδυμασίας τους».

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η μονή της Υ.Θ. Παλαιοκαστριτίσσης απέχει 25 χλμ. από την πόλη της Κέρκυρας. Βρίσκεται στις ΒΔ ακτές του νησιού, αμέσως μετά τους όρμους των Λιαπάδων και της Αλύπας. Το όνομά της προέκυψε από το τοπωνύμιο Παλαιόκαστρο, το οποίο αναφέρεται για πρώτη φορά μαζί με τον όμορο ναό της Θεοτόκου σε χειρόγραφο του 1497. Το γεγονός αυτό υπονοεί την ύπαρξη φρούριου αρχαιότερου από το γειτονικό Αγγελόκαστρο, χωρίς όμως να έχουν βρεθεί ίχνη του στην περιοχή.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η μονή της Παλαιοκαστρίτσας πανηγυρίζει δυο φορές τον χρόνο. Στην Κοίμηση της Θεοτόκου το Δεκαπενταύγουστο και στον εορτασμό της Ζωοδόχου Πηγής, την Παρασκευή της Διακαινησίμου, την εβδομάδα μετά το Πάσχα. Ο δήμος και οι τοπικοί πολιτιστικοί φορείς, από το απόγευμα της Ζωοδόχου Πηγής διοργανώνουν γλέντι με ζωντανή μουσική, παραδοσιακούς χορούς και μεζέδες, σε παρακείμενο ανοιχτό χώρο.

ΙΔΡΥΣΗ ΚΑΙ ΙΣΤΟΡΙΑ

Στην πύλη του περιβόλου είναι χαραγμένη άτεχνα η χρονολογία 1228, αλλά το κτίσμα είναι καταφανώς μεταγενέστερο. Ναός αφιερωμένος στη Θεοτόκο λειτουργούσε στην Παλαιοκαστρίτσα προ του 14ου αιώνα. Τεκμήρια ωστόσο που να πιστοποιούν την συγκρότηση μοναστηριού δεν υπάρχουν πριν από τον 17ο αι. Η παλαιότερη έγγραφη μαρτυρία που αναφέρει κάτι τέτοιο, είναι μια νοταρική (δικαιοπρακτική) πράξη του 1658 που ορίζει την ισόβιο ιεουργία στον ναό, του ιερομόναχου Γεράσιμου Φλοκάλη.

Στην παράδοση της μονής, ιδρυτής της θεωρείται ο ιερομόναχος Βελισσάριος Ομήδης ο οποίος εσφαλμένα συνδέθηκε με τη χρονολογία στο κατώφλι. Σήμερα ξέρουμε ότι έζησε εδώ από το 1575 κι έπειτα. Ο ναός από τα πρώιμα στάδια της λειτουργίας του ήταν «συναδελφικός» (confraternita). Αποτελούσε δηλαδή λατρευτικό κέντρο για τα χωριά της ευρύτερης περιοχής, τα οποία αναλάμβαναν την φροντίδα, τον εξωραϊσμό, την οικονομική διαχείριση, ακόμη και την επάνδρωση του προσκυνηματος.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Οι λαϊκοί που ήταν επιφορτισμένοι με αυτά τα καθήκοντα ονομάζονταν «καθολικοί κουμέσιοι». Στην περίπτωση της Παλαιοκαστρίτσας, η αδελφότητα των κτητορικών χωριών προερχόταν από την εκκλησιαστική περιφέρεια του Αρχαγγέλου. Στα τέλη του 15ου αι. η αρχική αδελφότητα διευρύνθηκε με οικισμούς της Κάτω Μέσης και του Γύρου.

Το 1403 η περιοχή λεηλατήθηκε άγρια από Γενουάτες πειρατές όταν πολιορκούσαν το γειτονικό Αγγελόκαστρο. Η επιδρομή αυτή, μπορεί να έχει σχέση με τα έργα ανακαίνισης στο καθολικό της μονής που αναφέρονται σε παλιότερη νοταρική πράξη του 1469.

Η πληροφορία για τον ακριβή αριθμό των ιδρυτικών μελών της «συναδελφικής» μονής δεν κατάφερε να φτάσει ως τις μέρες μας. Αριθμητικά στοιχεία υπάρχουν από τον 19ο αι. κι ύστερα. Γνωρίζουμε όμως ότι για την εκλογή ηγουμένου το 1864, προσήλθαν 2.000 μέλη, ενώ στην αντίστοιχη εκλογή του 1916, συμμετείχαν 342 εκλέκτορες.

Για τυχόν λεζάντα: η γιαγιά Ξανθίππη με λευκό μαντήλι δεμένο στον τύπο του κόκορα. Για να στερεωθεί έτσι, απαιτείται μακρύ μαλλί πλεγμένο σε κοτσίδες

Ανώτατο όργανο της αδελφότητας ήταν η γενική συνέλευση των μελών, η οποία εξέλεγε τον εφημέριο του ναού και μετά την ίδρυση του μοναστηριού, τον εκάστοτε ηγούμενο. Δικαίωμα συμμετοχής είχαν όλοι οι κάτοικοι. Στην πραγματικότητα όμως σπάνια υπήρχε απαρτία. Σε πρακτικά εκλογής ιερουργών και ηγουμένων του 17ου και 18ου αι. οι παρόντες κυμαίνονται από 20 έως 43 άτομα, χωρίς ωστόσο να μειώνεται η θεσμική αξία του σώματος, καθώς εκείνο που μετρούσε ήταν η ισότιμη εκπροσώπηση των χωριών.

Πάντως η σημασία που απέκτησε στην τοπική κοινωνία η μονή της Παλαιοκαστρίτσας φαίνεται τόσο από τις λιτανείες των γύρω χωριών που κατέληγαν σε αυτή, όπως του Ποταμού και της Κορακιάνας, όσο κι από κάτι που σήμερα φαντάζει αστείο. Ομηρικοί καυγάδες ξεσπούσαν ανάμεσα στους πρωτοπαπάδες του Αρχαγγέλου, της Κάτω Μέσης και του Γύρου για την πρωτοκαθεδρία –την θέση τους δηλαδή στο πρώτο στασίδι του καθολικού της μονής– κατά τη διάρκεια των μεγάλων εκκλησιαστικών εορτών του έτους. Οι αντιδικίες ξεκίνησαν το 1678 και συνεχίστηκαν μέχρι το 1795(!) που το ζήτημα διευθετήθηκε με... σολομώντεια λύση από τον Μέγα Πρωτόπαπα του νησιού Γεώργιο Μάντζαρο.

Τα κτίσματα του μοναστηριού-γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Τον 19ο αι. το μοναστήρι προσέλκυσε το ενδιαφέρον των Βρετανών Αρμοστών του νησιού. Το 1823 διανοίχτηκε ο δρόμος που το ενώνει με την πόλη της Κέρκυρας και από το 1829 σε κτίριο της μονής λειτούργησε επί μια δεκαετία στρατιωτικό νοσοκομείο. Στα τέλη του ίδιου αιώνα πέρασαν από το μοναστήρι σημαντικές προσωπικότητες. Από τις καταγεγραμμένες μαρτυρίες τους αντλούνται ενδιαφέρουσες πληροφορίες για την εικόνα που οι ίδιοι αντίκρισαν. Το 1862 φιλοξενήθηκε για ένα μήνα ο Βρετανός ζωγράφος και χαράκτης Edward Lear ο οποίος αποτύπωσε σε σχέδιά του τη μονή και το παρακείμενο Αγγελόκαστρο. Το 1879 διέμενε εδώ ως εξόριστος, ο αρχιμανδρίτης Ευσέβιος Ματθόπουλος από τον οποίο μαθαίνουμε ότι το μοναστήρι είχε δέκα μοναχούς που εργαζόντουσαν σκληρά για να εξασφαλίσουν τα προς το ζην.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Το 1884 έφτασε στην Παλαιοκαστρίτσα ο Γερμανός περιηγητής Ferdinand Gregorovius ο οποίος στο βιβλίο του «Corfu, eine ionische Idylle», γράφει: «Προ των πυλών της μονής κάθηνται ο ηγούμενος και πλήθος μελανειμόνων μοναχών ατενίζόντων ημάς μετά ανατολικής αδιαφορίας. Η μεγαλοπρεπής αύτη φύσις επιδρά ίσως και επί του συναισθήματος των ενταύθα οικούντων. Εφάνησαν ημίν άναυδοι μοναχοί, τραπισταί. Ηπόρησα πώς δεν επιτάττουσι και την αηδόνα, ης κάτωθεν αντηχεί, να σιωπήση»

Στα χρόνια του Β΄ παγκοσμίου πολέμου η Παλαιοκαστρίτσα πέρασε δύσκολες μέρες. Οι Ιταλοί εγκατέστησαν στρατιωτικό φυλάκιο έξω από το μοναστηριακό συγκρότημα, ενώ το 1943 οι Γερμανοί το μετέφεραν στο εσωτερικό, διώχνοντας τους καλόγερους και μετατρέποντας τα κελιά σε στρατώνες.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Μετά το τέλος του πολέμου, ο Βρετανός συγγραφέας Luis Golding περιγράφει την άφιξή του στην Παλαιοκαστρίτσα και τη γνωριμία του με τον μοναχό Ανανία Καζιάνη: «Σπάνια έχω δει άνθρωπο τόσο γέρο, τόσο μικρό, τόσο κουρελιασμένο. Τα γένια του ακανόνιστα σαν φωλιά χελιδονιού, τα μάτια του κόκκινα, τα μαλλιά του κουβάρι πίσω από τον λαιμό, τα παντελόνια χωμένα μέσα σε τρύπες κάλτσες κι όλος τυλιγμένος με μια κάπα από φτηνή λινάτσα. Παρ' όλα αυτά είχε ένα χαμόγελο απέραντης γλυκύτητας, καθώς ξεκλείδωνε την πόρτα του παρεκκλησιού με ένα αρχαίο ξύλινο κλειδί, σχεδόν τόσο μεγάλο όσο κι ο ίδιος».

(Στοιχεία για την ίδρυση και την ιστορία της μονής από το βιβλίο του Σπύρου Καρύδη, «Το μοναστήρι της Παλαιοκαστρίτσας», Κέρκυρα 2008).

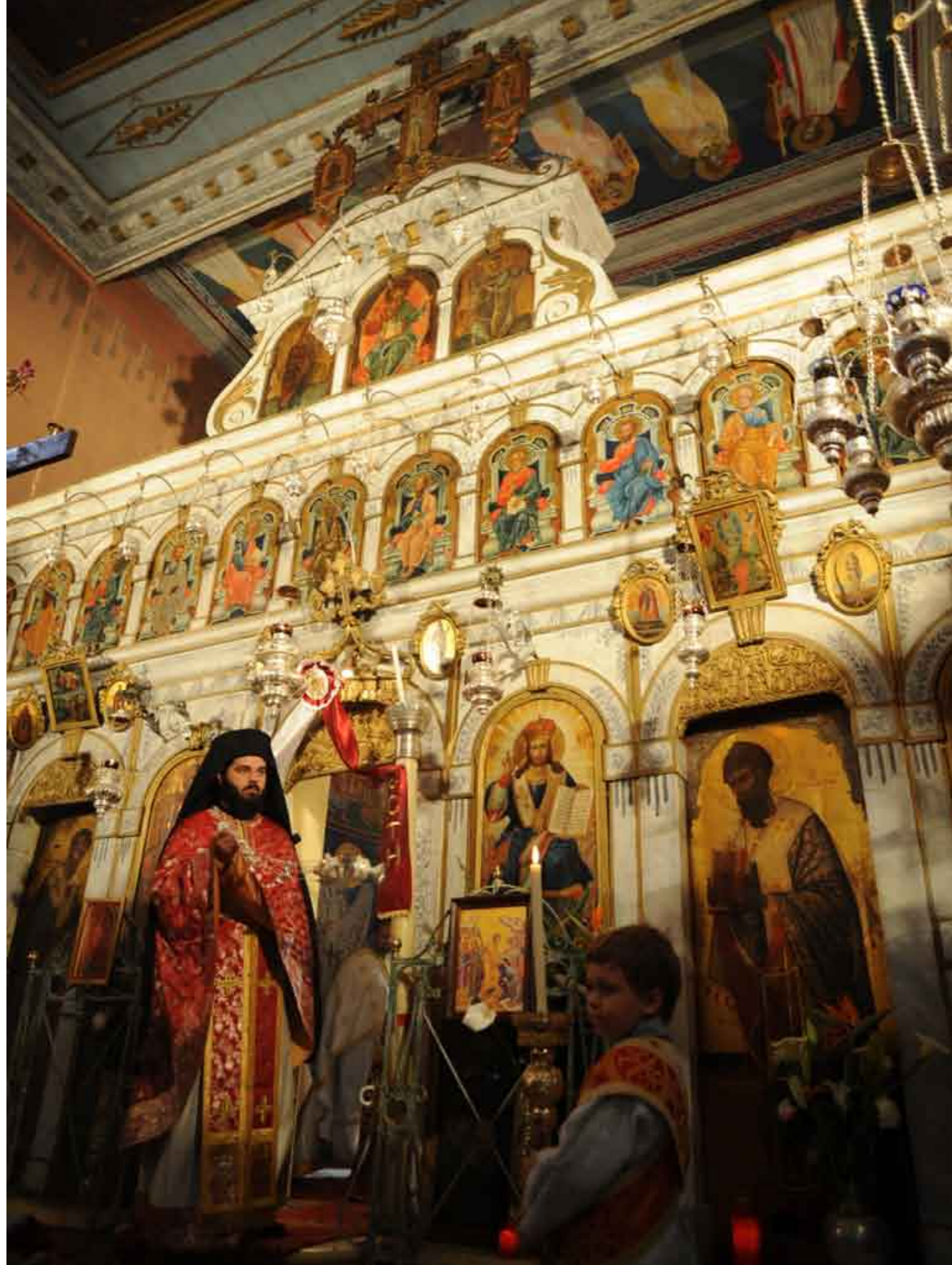
ΤΟ ΚΑΘΟΛΙΚΟ

Ο ναός ανήκει στον τύπο της μονόκλιτης ξυλόστεγης βασιλικής. Έχει λιτή εξωτερική όψη με μοναδικά διακοσμητικά στοιχεία τα ανάγλυφα τοξωτά μάρμαρα των πυλών και των φεγγιτών. Το καμπαναριό είναι τυπικό επτανησιακό καμπυλόσχημο, με δυο τόξα για τις καμπάνες, ένα μονόλοβο κι ένα δίλοβο.

Εσωτερικά ο ναός φέρει πλούσιο διάκοσμο. Ξεχωρίζουν το λίθινο αναγεννησιακού ρυθμού τέμπλο του, δυο περίτεχνα προσκυνητάρια από μάρμαρο, δεξιά με την εφέστιο εικόνα της Υπεραγίας Θεοτόκου Παλαιοκαστρίτισσας και αριστερά με τον Άγιο Νικόλαο και η λεγόμενη «Ουρανία», η οροφή του ναού. Η κεντρική της παράσταση περιλαμβάνει την Αγία Τριάδα και την Θεοτόκο που δοξολογούνται από αγγέλους. Περιμετρικά διακρίνονται οι τέσσερις Ευαγγελιστές, οι Προφήτες ενώ το σκάλισμα ανάμεσά τους συμβολίζει το «Δέντρο της Ζωής». Η αγιογράφηση της Ουρανίας έγινε το 1922.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Στο δεξί προσκυνητάρι του σολέα η «Κοίμηση της Θεοτόκου» είναι έργο του Εμμανουήλ Λαμπάρδου, ιστορημένη στα τέλη του 16 ου αι. Οι θύρες του ιερού με τον Άγιο Ιωάννη Χρυσόστομο και τον Άγιο Σπυρίδωνα ένθεν κι ένθεν, και η ωραία πύλη με τον Ιησού στην ευαγγελική σκηνή «Ίδε ο Άνθρωπος», αγιογραφήθηκαν τον 17ο αι. -όπως ο Ευαγγελισμός στα βημόθυρα.

Στους τοίχους του κυρίως ναού διακρίνονται τέσσερις εικόνες σε επιχρυσωμένα πλαίσια. Οι δυο πρώτες εικονίζουν τους Άγιους Πάντες και τη «Μέλλουσα Κρίση» και είναι έργα του 1752 και 1715 αντίστοιχα. Οι άλλες δυο διαιρούνται σε τεταρτημόρια και εικονίζουν σκηνές από τη Γένεση. Ιστορήθηκαν από τον Δημήτριο Φόσκαλη το 1713.

Δυο ακόμα εικόνες που ξεχωρίζουν από τον διάκοσμο του ναού είναι ο «Ιερός Νιπητήρας» έργο του 1771, δια χειρός Αντωνίου Λιπράντη (ή Αλιπράντη) και ο «Λιθοβολισμός του Στεφάνου» του 18ου αι., αντίγραφο παλαιότερης σύνθεσης του Μιχαήλ Δαμασκηνού.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

ΤΟ ΚΤΙΡΙΑΚΟ ΣΥΓΚΡΟΤΗΜΑ

Το μοναστήρι αποτελείται από τρεις πτέρυγες που ορίζουν τον περίβολο. Στη μέση υπάρχει ένα πλακόστρωτο αίθριο και το καθολικό. Η νότια πλευρά έχει στηθαίο και βλέπει προς το γκρεμό.

Η είσοδος γίνεται από θύρωμα πλασιωμένο από παραστάδες με τετραγωνισμένες πέτρες. Από πάνω του υπάρχει εντοιχισμένο ψηφιδωτό με την ένθρονη Θεοτόκο. Η τοιχοποιία της πρόσοψης καταλήγει σε δυο οβελίσκους, όπως συμβαίνει και με τους εξώστες της βορινής πτέρυγας. Ένα σύντομος βαθμιδωτός διάδρομος οδηγεί στο ισόγειο με τα δώματα που παλαιότερα φιλοξενούσαν τις αποθήκες και το ελαιοτριβείο της μονής, το οποίο σήμερα λειτουργεί ως εκθεσιακός χώρος. Ο διάδρομος διασχίζει μεγάλες πετρόκτιστες καμάρες που χρησιμεύουν για την στήριξη του επάνω ορόφου. Δεξιά, ένα πέτρινο κλιμακοστάσιο οδηγεί σε ένα πλάτωμα, στο μέσον του οποίου είναι κτισμένο το καθολικό. Εδώ υπάρχει και μια στέρ-

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

να με ανοιχτό στόμιο στο οποίο οι προσκυνητές συνηθίζουν να ρίχνουν κέρματα και να κάνουν ευχές.

Η πλατεία καταλήγει σ' έναν πυκνοφυτεμένο ανθόκηπο. Τα κελιά των μοναχών βρίσκονται στη δυτική πτέρυγα του συγκροτήματος καθώς και στον επάνω όροφο της βορινής. Δυο από αυτά στεγάζουν σήμερα το μουσείο και τοπωλητήριο της μονής, ενώ άλλα χρησιμεύουν ως αρχονταρίκι και κελιά επισκεπτών. Η ανατολική πτέρυγα φιλοξενεί στο ισόγειο το μαγειρείο και την τράπεζα και στον όροφο το ηγουμενείο και την βιβλιοθήκη.

Έξω από τη μονή σώζεται ένα μεγάλο κανόνι που φέρει το οικόσημο των Ρωμανόφ, υπενθυμίζοντας στον επισκέπτη το σύντομο πέρασμα των Ρώσων από το νησί, το 1799.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος. Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Η ΜΟΝΗ ΣΗΜΕΡΑ

Στα μεταπολεμικά χρόνια η μαζική στροφή των Κερκυραίων προς τον τουρισμό, επηρέασε καταλυτικά τον τρόπο με τον οποίο η μονή διαχειριζόταν την περιουσία της. Το 1968, 11 εκτάρια από τα κτήματά της στον όρμο της Αλύπας απαλλοτριώθηκαν για τη δημιουργία νατοϊκής βάσης.

Το μοναστήρι προσαρμόστηκε στις απαιτήσεις του τουριστικού ρεύματος εξασφαλίζοντας τα εισοδήματα του από την ενοικίαση θέσεων για εμπορική εκμετάλλευση. Αυτό βέβαια επηρέασε αρνητικά την λειτουργία του ως χώρο άσκησης και περισυλλογής, καθώς χιλιάδες τουρίστες άρχισαν να διαβαίνουν το κατώφλι του.

Σήμερα στο μοναχολόγιο είναι εγγεγραμμένοι 11 μοναχοί. Οι ίδιοι φροντίζουν για την τακτική τέλεση των ακολουθιών, ενώ κάποιοι από τους ιερομόναχους εκτελούν και χρέη εφημερίου σε γειτονικές ενορίες.

Η παρουσία της μονής στον κοινωνικό της περίγυρο είναι πολυδιάστατη. Στηρίζει οικονομικά το φιλανθρωπικό έργο της Μητρόπολης Κερκύρας, ενώ ενισχύει και κατ' ιδίαν απόρους και φιλοξενεί γέροντες που δεν έχουν κανέναν να τους φροντίσει. Παράλληλα, στηρίζει οικονομικά νέους σπουδαστές και συνεχίζει να διαφυλάσσει την πνευματική και πολιτιστική κληρονομιά της.

Τα κτίσματα του μοναστηριού γύρω από το καθολικό. Ο οχυρός πύργος με τις αντηρίδες βρίσκεται στη νοτιοδυτική γωνία του συγκροτήματος.

Τα τελευταία χρόνια τόσο στο κτιριακό συγκρότημα όσο και στον περιβάλλοντα χώρο πραγματοποιήθηκαν έργα εξωραϊσμού και συντήρησης. Στρώθηκε νέα άσφαλτος που ενώνει το μοναστήρι με τον κεντρικό οδικό άξονα, έγιναν δεντροφυτεύσεις και δημιουργήθηκε ανθόκηπος έξω από την πύλη της μονής για την αναψυχή των επισκεπτών. Επίσης ανακαινίστηκε ο ναός του Αγίου Σπυρίδωνα στην ομώνυμη παραλία κάτω από το μοναστήρι, αγιογραφήθηκε η τράπεζα και το ιερό στο καθολικό.

Ηγούμενος από το 1984 είναι ο αρχιμανδρίτης Ευθύμιος Δούης, από το χωριό Μαντούκι, πτυχιούχος της θεολογική σχολής του Α.Π.Θ. Μαζί με τους συνασκητές του αγωνίζεται καθημερινά να κρατήσει αναλλοίωτο τον μοναχισμό, σ' έναν τόπο που υποδέχεται αναρίθμητα πλήθη επισκεπτών, ανεξάρτητα από το αν οδηγούνται ως εδώ από την ευσέβεια του προσκυνητή ή από την περιέργεια του τουρίστα. Γι' αυτό και μόνο είναι άξιοι συγχαρητηρίων.

Στο πανηγύρι: Κατωμερίτικος χορός και γαστουριώτικος

Το Μουσείο της μονής λειτουργεί από το 1989. Εδώ εκτίθενται φορτιές εικόνες, άμφια, έργα παραδοσιακής αργυροχοΐας, παλαιότυπα και χειρόγραφα. Ο σκελετός που φυλάσσεται σε ξεχωριστή προθήκη ανήκει σε φάλινα.